הלכה · משנה תורה · ספר שופטים

משנה תורה, הלכות עדות

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

משנה תורה, הלכות עדות

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/משנה-תורה-הלכות-עדות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 6
פרק ד 7
פרק ה 9
פרק ו 10
פרק ז 11
פרק ח 12
פרק ט 13
פרק י 14
פרק יא 16
פרק יב 17
פרק יג 19
פרק יד 20
פרק טו 21
פרק טז 22
פרק יז 23
פרק יח 24
פרק יט 26
פרק כ 27
פרק כא 28
פרק כב 30

פרק א

א הָעֵד מְצֻוֶּה לְהָעִיד בְּבֵית דִּין בְּכָל עֵדוּת שֶׁיּוֹדֵעַ. בֵּין בְּעֵדוּת שֶׁיְּחַיֵּב בָּהּ אֶת חֲבֵרוֹ בֵּין בְּעֵדוּת שֶׁיְּזַכֶּה בּוֹ. וְהוּא שֶׁיִּתְבָּעֲנוּ לְהָעִיד בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה א) "וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ":

ב הָיָה הָעֵד חָכָם גָּדוֹל וְהָיָה בְּבֵית דִּין פָּחוּת מִמֶּנּוּ בְּחָכְמָה. הוֹאִיל וְאֵין כְּבוֹדוֹ שֶׁיֵּלֵךְ לִפְנֵיהֶם עֲשָׂה שֶׁל כְּבוֹד תּוֹרָה עָדִיף וְיֵשׁ לוֹ לְהִמָּנַע. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּעֵדוּת מָמוֹן. אֲבָל בְּעֵדוּת שֶׁמַּפְרִישׁ בָּהּ מִן הָאִסּוּר וְכֵן בְּעֵדוּת נְפָשׁוֹת אוֹ מַכּוֹת הוֹלֵךְ וּמֵעִיד שֶׁנֶּאֱמַר (גמרא ברכות יט ב) "אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה לְנֶגֶד ה'". כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חִלּוּל הַשֵּׁם אֵין חוֹלְקִין כָּבוֹד לָרַב:

ג כֹּהֵן גָּדוֹל אֵינוֹ חַיָּב לְהָעִיד אֶלָּא עֵדוּת שֶׁהִיא לְמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בִּלְבַד. הוֹלֵךְ לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל וּמֵעִיד בָּהּ. אֲבָל בִּשְׁאָר הָעֵדְיוֹת פָּטוּר:

ד מִצְוֹת עֲשֵׂה לִדְרֹשׁ אֶת הָעֵדִים וּלְחַקְרָן וּלְהַרְבּוֹת בִּשְׁאֵלָתָן וּמְדַקְדְּקִין עֲלֵיהֶן וּמַסְפִּיעִין אוֹתָן מֵעִנְיָן לְעִנְיָן בְּעֵת הַשְּׁאֵלָה כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתְּקוּ אוֹ יַחְזְרוּ בָּהֶן אִם יֵשׁ בְּעֵדוּתָן דִּפְי. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יג טו) "וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב". וּצְרִיכִין הַדַּיָּנִים לְהִזָּהֵר בְּעֵת חֲקִירַת הָעֵדִים [שֶׁמָּא מִתּוֹכָהּ יִלְמְדוּ לְשַׁקֵּר. וּבְשָׁבַע חֲקִירוֹת בּוֹדְקִין אוֹתָם]. בְּאֵי זוֹ שָׁבוּעַ. בְּאֵי זוֹ שָׁנָה. בְּאֵי זֶה חֹדֶשׁ. בְּכַמָּה בְּחֹדֶשׁ. בְּאֵי זֶה יוֹם מִימֵי הַשָּׁבֻעַ. וּבְכַמָּה שָׁעוֹת בַּיּוֹם. וּבְאֵי זֶה מָקוֹם. אֲפִלּוּ אָמַר הַיּוֹם הֲרָגוֹ אוֹ אֶמֶשׁ הֲרָגוֹ שׁוֹאֲלִין לְהֶן בְּאֵי זֶה שָׁבוּעַ בְּאֵי זוֹ שָׁנָה בְּאֵי זֶה חֹדֶשׁ בְּכַמָּה בַּחֹדֶשׁ בְּאֵי זֶה יוֹם בְּאֵי זוֹ שָׁעָה. וּמִכְּלַל הַחֲקִירוֹת יָתֵר עַל הַשֶּׁבַע הַשָּׁווֹת בַּכֹּל שֶׁאִם הֵעִידוּ עָלָיו שֶׁעָבַד עֲבוֹדָה זָרָה שׁוֹאֲלִין לְהֶן אֶת מָה עָבַד וּבְאֵי זוֹ עֲבוֹדָה עָבַד. הֵעִידוּ שֶׁחִלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת שׁוֹאֲלִין אוֹתָן אֵי זוֹ מְלָאכָה עָשָׂה וְהֵיאַךְ עָשָׂה. הֵעִידוּ שֶׁאָכַל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שׁוֹאֲלִין אוֹתָן אֵי זֶה מַאֲכָל אָכַל וְכַמָּה אָכַל. הֵעִידוּ שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ שׁוֹאֲלִין אוֹתָן בַּמֶּה הֲרָגוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה הֲרֵי הוּא מִכְּלַל הַחֲקִירוֹת:

ה הַחֲקִירוֹת וְהַדְּרִישׁוֹת הֵן הַדְּבָרִים שֶׁהֵן עִקַּר הָעֵדוּת וּבָהֶן יִתְחַיֵּב אוֹ יִפָּטֵר. וְהֵן כַּוָּנַת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה וְכִוּוּן הַזְּמַן וְכִוּוּן הַמָּקוֹם שֶׁבָּהֶן יָזֹמּוּ הָעֵדִים אוֹ לֹא יָזֹמּוּ. שֶׁאֵין אָנוּ יְכוֹלִים לְהָזִים הָעֵדִים עַד שֶׁיְּכַוְּנוּ הַזְּמַן וְהַמָּקוֹם:

ו וְעוֹד מַרְבִּין לִבְדֹּק הָעֵדִים בִּדְבָרִים שֶׁאֵינָן עִקַּר בָּעֵדוּת וְאֵינָהּ תְּלוּיָה בָּהֶם. וְהֵם הַנִּקְרָאִים בְּדִיקוֹת. וְכָל הַמַּרְבֶּה בִּבְדִיקוֹת הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח. כֵּיצַד הֵן הַבְּדִיקוֹת. הֲרֵי שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו שֶׁהָרַג וְנֶחְקְרוּ בְּשֶׁבַע חֲקִירוֹת שֶׁמָּנִינוּ. שֶׁהֵן בְּכַוָּנַת הַזְּמַן וְכַוָּנַת הַמָּקוֹם. וְנִדְרְשׁוּ בְּכַוָּנַת הַמַּעֲשֶׂה וְכִוּוּנוּ הַמַּעֲשֶׂה וְכִוּוּנוּ הַכְּלִי שֶׁהָרַג בּוֹ. בּוֹדְקִין אוֹתָן עוֹד וְאוֹמְרִים לָהֶן מָה הָיָה לְבוּשׁ הַנֶּהֱרָג אוֹ הַהוֹרֵג. בְּגָדִים לְבָנִים אוֹ שְׁחוֹרִים. עֲפַר הָאָרֶץ שֶׁנֶּהֱרַג עָלֶיהָ לָבָן אוֹ אָדֹם.

אֶלּוּ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן הֵם הַבְּדִיקוֹת. מַעֲשֶׂה שֶׁאָמְרוּ הָעֵדִים הֶרָגוּ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי תַּחַת הַתְּאֵנָה וּבָדְקוּ הָעֵדִים וְאָמְרוּ לָהֶם תְּאֵנִים שֶׁלָּהּ שְׁחוֹרוֹת הָיוּ אוֹ לְבָנוֹת עֲקֻצִּין שֶׁל אוֹתָם הַתְּאֵנִים אֲרֻכּוֹת הָיוּ אוֹ קְצָרוֹת. וְכָל הַמַּרְבֶּה בִּבְדִיקוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח:

פרק ב

א מַה בֵּין חֲקִירוֹת וּדְרִישׁוֹת לִבְדִיקוֹת. בַּחֲקִירוֹת וּדְרִישׁוֹת אִם כִּוֵּן הָאֶחָד אֶת עֵדוּתוֹ וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ עֵדוּתָן בְּטֵלָה. אֲבָל בִּבְדִיקוֹת אֲפִלּוּ שְׁנֵיהֶן אוֹמְרִין אֵין אָנוּ יוֹדְעִין עֵדוּתָן קַיֶּמֶת. וּבְזְמַן שֶׁהֵן מַכְחִישִׁין זֶה אֶת זֶה אֲפִלּוּ בִּבְדִיקוֹת עֵדוּתָן בְּטֵלָה. כֵּיצַד. הֵעִידוּ שֶׁהָרַג זֶה אֶת זֶה וְאָמַר הָאֶחָד כְּשֶׁנֶּחְקַר בְּשָׁבוּעַ פְּלוֹנִי. בְּשָׁנָה פְּלוֹנִית. בְּחֹדֶשׁ פְּלוֹנִי. בְּכָךְ וְכָךְ בְּחֹדֶשׁ. בְּרִבְיעִי בְּשַׁבָּת. בְּשֵׁשׁ שָׁעוֹת בַּיּוֹם. בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי הֲרָגוֹ. וְכֵן כְּשֶׁדָּרְשׁוּ בַּמֶּה הֲרָגוֹ אָמַר הֲרָגוֹ בְּסַיִף. וְכֵן הָעֵד הַשֵּׁנִי כִּוֵּן עֵדוּתוֹ בְּכֹל חוּץ מִן הַשָּׁעוֹת שֶׁאָמַר אֵינִי יוֹדֵעַ בְּכַמָּה שָׁעוֹת הָיָה בַּיּוֹם. אוֹ שֶׁכִּוֵּן אֶת הַשָּׁעוֹת וְאָמַר אֵינִי יוֹדֵעַ בַּמֶּה הֲרָגוֹ וְלֹא הֻבְנְתִּי בַּכְּלִי שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ. הֲרֵי עֵדוּתָן בְּטֵלָה. אֲבָל אִם כִּוְּנוּ הַכֹּל וְאָמְרוּ לָהֶן הַדַּיָּנִים כֵּלָיו הָיוּ שְׁחוֹרִים אוֹ לְבָנִים וְאָמְרוּ אֵין אָנוּ יוֹדְעִים וְלֹא שַׁמְנוּ לִבֵּנוּ לְדָבָרִים אֵלּוּ שֶׁאֵין בָּהֶן מַמָּשׁ הֲרֵי עֵדוּתָן קַיֶּמֶת:

ב אָמַר אֶחָד כֵּלִים שְׁחוֹרִים הָיָה לָבוּשׁ וְהַשֵּׁנִי אָמַר לֹא כֵן אֶלָּא לְבָנִים הָיָה לָבוּשׁ הֲרֵי עֵדוּתָן בְּטֵלָה. וּכְאִלּוּ אָמַר אֶחָד בִּרְבִיעִי בְּשַׁבָּת וְהַשֵּׁנִי בַּחֲמִישִׁי שֶׁאֵין כָּאן עֵדוּת. אוֹ שֶׁאָמַר הָאֶחָד בְּסַיִף הֲרָגוֹ וְהַשֵּׁנִי אָמַר בְּרֹמַח שֶׁאֵין כָּאן עֵדוּת. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יג טו) "נָכוֹן הַדָּבָר" וְכֵיוָן שֶׁהִכְחִישׁוּ זֶה אֶת זֶה בְּאֵי זֶה מִכָּל הַדְּבָרִים אֵין זֶה נָכוֹן:

ג הָיוּ הָעֵדִים מְרֻבִּים שְׁנַיִם מֵהֶן כִּוְּנוּ עֵדוּתָן בַּחֲקִירוֹת וּבִדְרִישׁוֹת וְהַשְּׁלִישִׁי אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ תִּתְקַיֵּם הָעֵדוּת בִּשְׁנַיִם וְיֵהָרֵג. אֲבָל אִם הִכְחִישׁ אֶת שְׁנֵיהֶן אֲפִלּוּ בִּבְדִיקוֹת עֵדוּתָן בְּטֵלָה:

ד עַד אֶחָד אוֹמֵר בִּרְבִיעִי בְּשַׁבָּת בְּשְׁנַיִם לַחֹדֶשׁ וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר בִּרְבִיעִי בְּשַׁבָּת בִּשְׁלֹשָׁה לַחֹדֶשׁ עֵדוּתָן קַיֶּמֶת. שֶׁזֶּה יוֹדֵעַ בְּעִבּוּרוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ וְזֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים עַד חֲצוֹת הַחֹדֶשׁ. אֲבָל אַחַר חֲצוֹת הַחֹדֶשׁ כְּגוֹן שֶׁאָמַר הָאֶחָד בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר בַּחֹדֶשׁ וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר בִּשְׁבָעָה עָשָׂר בַּחֹדֶשׁ אַף עַל פִּי שֶׁכִּוְּנוּ שְׁנֵיהֶם יוֹם אֶחָד מִימֵי הַשַּׁבָּת עֵדוּתָן בְּטֵלָה. שֶׁאֵין חֲצִי הַחֹדֶשׁ בָּא וּכְבָר יָדְעוּ הַכֹּל אֵימָתַי הָיָה רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ:

ה אָמַר הָאֶחָד בִּשְׁלֹשָׁה וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר בַּחֲמִשָּׁה עֵדוּתָן בְּטֵלָה. אָמַר עַד אֶחָד בִּשְׁתֵּי שָׁעוֹת בַּיּוֹם וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר בִּשְׁלֹשׁ שָׁעוֹת הֲרֵי עֵדוּתָן קַיֶּמֶת שֶׁדֶּרֶךְ הָעָם לִטְעוֹת בְּשָׁעָה אַחַת. אֲבָל אִם אָמַר הָאֶחָד בִּשְׁלֹשׁ שָׁעוֹת וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר בְּחָמֵשׁ עֵדוּתָן בְּטֵלָה. אָמַר עַד אֶחָד קֹדֶם הַנֵּץ הַחַמָּה וְאֶחָד אוֹמֵר בְּהַנֵּץ הַחַמָּה עֵדוּתָן בְּטֵלָה אַף עַל פִּי שֶׁהִיא שָׁעָה אַחַת שֶׁהַדָּבָר נִכָּר לַכֹּל. וְכֵן אִם נֶחְלְקוּ בִּשְׁקִיעָתָהּ:

פרק ג

א אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֶחָד דִּינֵי נְפָשׁוֹת בִּדְרִישָׁה וַחֲקִירָה. שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כד כב) "מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם". אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּנְעַל דֶּלֶת בִּפְנֵי לוֹוִין אֵין עֵדֵי מָמוֹן צְרִיכִין דְּרִישָׁה וַחֲקִירָה. כֵּיצַד. אָמְרוּ הָעֵדִים בְּפָנֵינוּ הִלְוָה זֶה אֶת זֶה מָנֶה בְּשָׁנָה פְּלוֹנִית. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כִּוְּנוּ אֶת הַחֹדֶשׁ וְלֹא אֶת הַמָּקוֹם שֶׁהִלְוָה בּוֹ וְלֹא אֶת הַמָּנֶה אִם הָיָה מִמַּטְבֵּעַ פְּלוֹנִי אוֹ מִמַּטְבֵּעַ פְּלוֹנִי עֵדוּתָן קַיֶּמֶת:

ב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּהוֹדָאוֹת וְהַלְוָאוֹת מַתָּנוֹת וּמְכִירוֹת וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן. אֲבָל בְּדִינֵי קְנָסוֹת צְרִיכִין דְּרִישָׁה וַחֲקִירָה וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּמַלְקוֹת וּבְגָלוּת. וְכֵן אִם רָאָה הַדַּיָּן שֶׁהַדִּין מְרַמֶּה וְחָשַׁשׁ לוֹ צָרִיךְ דְּרִישָׁה וַחֲקִירָה:

ג אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עֵדֵי מָמוֹנוֹת צְרִיכִין דְּרִישָׁה וַחֲקִירָה אִם הִכְחִישׁוּ הָעֵדִים זֶה אֶת זֶה בִּדְרִישׁוֹת אוֹ בַּחֲקִירוֹת עֵדוּתָן בְּטֵלָה. וְאִם הִכְחִישׁוּ הָעֵדִים זֶה אֶת זֶה בִּבְדִיקוֹת עֵדוּתָן קַיֶּמֶת. כֵּיצַד. אֶחָד אוֹמֵר בְּנִיסָן לָוָה מִמֶּנּוּ וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר לֹא כִי אֶלָּא בְּאִיָּר אוֹ שֶׁאָמַר הָאֶחָד בִּירוּשָׁלַיִם וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר לֹא כִי אֶלָּא בְּלוֹד הָיִינוּ עֵדוּתָן בְּטֵלָה. וְכֵן אִם אָמַר הָאֶחָד חָבִית שֶׁל יַיִן הִלְוָהוּ וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר שֶׁל שֶׁמֶן הָיְתָה עֵדוּתָן בְּטֵלָה שֶׁהֲרֵי הִכְחִישׁוּ בִּדְרִישָׁה. אֲבָל אִם אָמַר הָאֶחָד מָנֶה שָׁחוֹר וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר מָנֶה לָבָן הָיָה. זֶה אוֹמֵר בַּדִּיוֹטָא הָעֶלְיוֹנָה הָיוּ כְּשֶׁהִלְוָהוּ וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר בַּדִּיוֹטָא הַתַּחְתּוֹנָה הָיוּ. עֵדוּתָן קַיֶּמֶת. אֲפִלּוּ אָמַר הָאֶחָד מָנֶה הִלְוָהוּ וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר מָאתַיִם חַיָּב לְשַׁלֵּם מָנֶה שֶׁיֵּשׁ בִּכְלַל מָאתַיִם מָנֶה. וְכֵן אִם אָמַר הָאֶחָד דְּמֵי חָבִית שֶׁל יַיִן יֵשׁ לוֹ בְּיָדוֹ וְזֶה אוֹמֵר דְּמֵי חָבִית שֶׁל שֶׁמֶן מְשַׁלֵּם בַּפָּחוּת שֶׁבְּדָמִים. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ד דִּין תּוֹרָה שֶׁאֵין מְקַבְּלִין עֵדוּת לֹא בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת וְלֹא בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת אֶלָּא מִפִּי הָעֵדִים שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יז ו) "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים" מִפִּיהֶם וְלֹא מִכְּתָב יָדָן. אֲבָל מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים שֶׁחוֹתְכִין דִּינֵי מָמוֹנוֹת בְּעֵדוּת שֶׁבַּשְּׁטָר אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הָעֵדִים קַיָּמִים כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּנְעַל דֶּלֶת בִּפְנֵי לוֹוִין. וְאֵין דָּנִין בְּעֵדוּת שֶׁבַּשְּׁטָר בְּדִינֵי קְנָסוֹת וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּמַכּוֹת וּבְגָלוּת אֶלָּא מִפִּיהֶן וְלֹא מִכְּתַב יָדָן:

ה כָּל עֵד שֶׁנֶּחְקְרָה עֵדוּתוֹ בְּבֵית דִּין בֵּין בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת בֵּין בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת אֵין יָכוֹל לַחְזוֹר בּוֹ. כֵּיצַד. אָמַר מֻטָּעֶה הָיִיתִי שׁוֹגֵג הָיִיתִי וְנִזְכַּרְתִּי שֶׁאֵין הַדָּבָר כֵּן. לְפַחֲדוֹ עָשִׂיתִי. אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ אֲפִלּוּ נָתַן טַעַם לִדְבָרָיו. וְכֵן אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹסִיף בְּעֵדוּתוֹ תְּנַאי. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר כָּל דְּבָרִים שֶׁיֹּאמַר הָעֵד אַחַר שֶׁנֶּחְקְרָה עֵדוּתוֹ שֶׁיְּבוֹא מִכְּלָלָן בִּטּוּל הָעֵדוּת אוֹ הוֹסָפַת תְּנַאי בָּהּ אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ:

ו עֵדִים הַחֲתוּמִים עַל הַשְּׁטָר הֲרֵי הֵן כְּמִי שֶׁנֶּחְקְרָה עֵדוּתָן בְּבֵית דִּין וְאֵין יְכוֹלִין לַחְזֹר בָּהֶן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁאֶפְשָׁר לְקַיֵּם הַשְּׁטָר שֶׁלֹּא מִפִּיהֶן כְּגוֹן שֶׁהָיוּ שָׁם עֵדִים שֶׁזֶּה כְּתַב יָדָן אוֹ שֶׁהָיָה כְּתַב יָדָן יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר. אֲבָל אִם אִי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם אֶת הַשְּׁטָר אֶלָּא מִפִּיהֶן וְאָמְרוּ כְּתַב יָדֵינוּ הוּא זֶה אֲבָל אֲנוּסִים הָיִינוּ קְטַנִּים הָיִינוּ קְרוֹבִים הָיִינוּ מֻטְעִים הָיִינוּ הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִים וִיבַטֵּל הַשְּׁטָר:

ז אָמְרוּ פְּסוּלֵי עֵדוּת הָיִינוּ בַּעֲבֵרָה אוֹ שֹׁחַד לָקַחְנוּ עַל עֵדוּת זוֹ אֵין נֶאֱמָנִים שֶׁאֵין אָדָם מֵשִׂים עַצְמוֹ רָשָׁע עַד שֶׁיֵּעִידוּ עָלָיו עֵדִים שֶׁהוּא רָשָׁע. וְכֵן אִם אָמְרוּ אֲמָנָה הָיוּ דְּבָרֵינוּ אֵין נֶאֱמָנִים שֶׁהַמֵּעִיד עַל שְׁטַר אֲמָנָה כְּמֵעִיד בְּשֶׁקֶר:

ח אָמְרוּ הָעֵדִים שְׁטַר מֶכֶר זֶה מוּדָעָה נִמְסְרָה לָנוּ עָלָיו אַף עַל פִּי שֶׁכְּתַב יָדָן יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִין:

ט אָמְרוּ עַל תְּנַאי הָיָה שְׁטָר זֶה. אִם הָיָה כְּתַב יָדָן יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר אֵין נֶאֱמָנִין וְאִם אֵין הַשְּׁטָר מְתֻקָּיִם אֶלָּא מִפִּיהֶם נֶאֱמָנִים. וְאוֹמֵר לְבַעֲלֵי הַדִּין קַיְּמוּ הַתְּנַאי וּבוֹאוּ לָדוּן:

י אָמַר אֶחָד מִן הָעֵדִים עַל תְּנַאי הָיוּ הַדְּבָרִים וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר לֹא הָיָה שָׁם תְּנַאי הֲרֵי כָּאן עֵד אֶחָד:

יא גַּם בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת אֵין מְקַבְּלִין עֵדוּת אֶלָּא בִּפְנֵי בַּעַל דִּין. אִם הָיָה בַּעַל דִּין חוֹלֶה אוֹ שֶׁהָיוּ הָעֵדִים מְבַקְּשִׁים לֵילֵךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְשָׁלְחוּ לְבַעַל דִּין וְלֹא בָּא הֲרֵי אֵלּוּ מְקַבְּלִים עֵדִים שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּעֵדוּת עַל פֶּה. אֲבָל בִּשְׁטָר מְקַיְּמִין בֵּית דִּין אֶת עֵדָיו שֶׁלֹּא בְּפָנָיו בַּעַל דִּין. וַאֲפִלּוּ הָיָה עוֹמֵד וְצוֹוֵחַ וְאוֹמֵר שְׁטָר מְזֻיָּף הוּא עֲדֵי שֶׁקֶר הֵן פְּסוּלֵי עֵדוּת הֵן אֵין מַשְׁגִּיחִין בּוֹ אֶלָּא מְקַיְּמִין אֶת הַשְּׁטָר וְאִם יֵשׁ לוֹ רְאָיָה לְפָסֵל יְפַסֵּל:

יב כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְאָיָה בְּעֵדִים מְטַפֵּל בָּעֵדִים עַד שֶׁיְּבִיאֵם לְבֵית דִּין. וְאִם יְדָעוּ בֵּית דִּין שֶׁבַּעַל דִּינוֹ אֲלֵם וְטָעַן הַתּוֹבֵעַ שֶׁהָעֵדִים מִתְפַּחֲדִים מִבַּעַל דִּינוֹ שֶׁיְּבוֹאוּ וְיֵעִידוּ לוֹ הֲרֵי בֵּית דִּין כּוֹפִין אֶת בַּעַל דִּינוֹ שֶׁיְּבִיא הוּא הָעֵדִים. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ דָּנִין בָּהֶן לְאַלֹּם:

פרק ד

א עֲדֵי נְפָשׁוֹת צְרִיכִין שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם רוֹאִים אֶת הָעוֹשֶׂה עֲבֵרָה כְּאֶחָד. וּצְרִיכִין לְהַעִיד כְּאֶחָד וּבְבֵית דִּין אֶחָד. אֲבָל דִּינֵי מָמוֹנוֹת אֵין צְרִיכִין לְכָךְ. כֵּיצַד. הָיָה אֶחָד רוֹאֵהוּ מֵחַלּוֹן זֶה כְּשֶׁעָבַר הָעֲבֵרָה וְהָעֵד הָאַחֵר רוֹאֵהוּ מֵחַלּוֹן אַחֵר. אִם הָיוּ שְׁנֵי הָעֵדִים רוֹאִין זֶה אֶת זֶה מִצְטָרְפִין וְאִם לָאו אֵין מִצְטָרְפִין. הָיָה זֶה הַמַּתְרֶה בּוֹ רוֹאֶה הָעֵדִים וְהָעֵדִים רוֹאִין אוֹתוֹ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רוֹאִין זֶה אֶת זֶה הַמַּתְרֶה מְצָרְפָן. הָיוּ שְׁנֵי הָעֵדִים בְּבֵית אֶחָד וְהוֹצִיא אֶחָד מֵהֶן רֹאשׁוֹ מִן הַחַלּוֹן. וְרָאֲהוּ זֶה שֶׁעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּשַׁבָּת וְאֶחָד מַתְרֶה בּוֹ. וְהִכְנִיס רֹאשׁוֹ וְחָזַר

הָעֵד הַשֵּׁנִי וְהוֹצִיא רֹאשׁוֹ מֵאוֹתוֹ הַחַלּוֹן וְרָאָהוּ. אֵין מִצְטָרְפִין עַד שֶׁיִּרְאוּ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד. הָיוּ שְׁנֵי עֵדִים רוֹאִין אוֹתוֹ מֵחַלּוֹן זֶה וּשְׁנֵי עֵדִים רוֹאִין אוֹתוֹ מֵחַלּוֹן אַחֵר וְאֶחָד מַתְרֶה בּוֹ בָּאֶמְצַע. בְּזֶמַן שֶׁמִּקְצָתָן רוֹאִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ הֲרֵי זוֹ עֵדוּת אַחַת וְאִם לֹא הָיוּ רוֹאִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ וְלֹא צֵרַף אוֹתָן הַמַּתְרֶה הֲרֵי אֵלּוּ שְׁתֵּי עֵדוּיוֹת. לְפִיכָךְ אִם נִמְצֵאת כַּת אַחַת מֵהֶן זוֹמְמִין הוּא וְהֵן נֶהֱרָגִין שֶׁהֲרֵי הוּא נֶהֱרָג בְּעֵדוּת הַכַּת הַשְּׁנִיָּה:

ב אֲבָל בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא רָאוּ אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ עֵדוּתָן מִצְטָרֶפֶת. כֵּיצַד. אָמַר הָאֶחָד בְּפָנַי הִלְוָהוּ בְּיוֹם פְּלוֹנִי אוֹ בְּפָנַי הוֹדָה לוֹ. וְאָמַר הָעֵד הַשֵּׁנִי וְכֵן אֲנִי מֵעִיד שֶׁהִלְוָהוּ בְּפָנַי אוֹ הוֹדָה בְּיוֹם אַחֵר. הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין:

ג וְכֵן אִם אָמַר הָאֶחָד בְּפָנַי הִלְוָהוּ וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר בְּפָנַי הוֹדָה לוֹ. אוֹ שֶׁאָמַר הָרִאשׁוֹן בְּפָנַי הוֹדָה וְהַשֵּׁנִי שֶׁהֵעִיד אַחַר זְמַן אָמַר בְּפָנַי הִלְוָהוּ. הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין:

ד וְכֵן בְּעֵת שֶׁמְּעִידִין בְּבֵית דִּין יָבוֹא אֶחָד וְשׁוֹמְעִין דְּבָרָיו הַיּוֹם וּכְשֶׁיָּבוֹא הָעֵד הַשֵּׁנִי לְאַחַר זְמַן שׁוֹמְעִין דְּבָרָיו וּמְצָטְרְפִין זֶה לָזֶה וּמוֹצִיאִין בָּהֶן הַמָּמוֹן:

ה וְכֵן אִם הָיָה עֵד אֶחָד בִּכְתָב וְאֶחָד עַל פֶּה מִצְטָרְפִין. וְאִם אָמַר זֶה שֶׁלֹּא כָּתַב עֵדוּתוֹ אֲנִי קָנִיתִי מִיָּדוֹ עַל דָּבָר זֶה וְלֹא בָּא הַמַּלְוֶה הַזֶּה וְלֹא שָׁאַל מִמֶּנִּי לִכְתֹּב שְׁנֵיהֶם מִצְטָרְפִין לַעֲשׂוֹת הַמִּלְוֶה בַּשְּׁטָר וְאֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר פָּרַעְתִּי:

ו הֵעִיד הָאֶחָד בְּבֵית דִּין זֶה וְהָעֵד הַשֵּׁנִי בְּבֵית דִּין אַחֵר יָבוֹא בֵּית דִּין אֵצֶל בֵּית דִּין וְיִצְטָרְפוּ עֵדוּתָן. וְכֵן אִם הֵעִידוּ שְׁנֵי הָעֵדִים בְּבֵית דִּין זֶה וְחָזְרוּ וְהֵעִידוּ בְּבֵית דִּין אַחֵר יָבוֹא אֶחָד מִכָּל בֵּית דִּין וְיִצְטָרְפוּ. אֲבָל הָעֵד עִם הַדַּיָּן שֶׁהֵעִידוּ שְׁנֵי הָעֵדִים בְּפָנָיו אֵין מִצְטָרְפִין:

ז אַף עַל פִּי שֶׁמִּצְטָרְפִין הָעֵדוּת בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת צָרִיךְ שֶׁיָּעִיד כָּל אֶחָד מִשְּׁנֵיהֶם בְּכָל דָּבָר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. אֲבָל אִם הֵעִיד עֵד אֶחָד בְּמִקְצָת דָּבָר וְהֵעִיד הַשֵּׁנִי בְּמִקְצָתוֹ אֵין מִקְיְמִין הַדָּבָר מֵעֵדוּת שְׁנֵיהֶם. שֶׁנֶּאֱמַר (משנה סוטה ו ג) "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים יָקוּם דָּבָר". כֵּיצַד. זֶה אוֹמֵר פְּלוֹנִי אָכַל שְׁדֶה זוֹ שָׁנָה פְּלוֹנִית וְזֶה הֵעִיד שֶׁאָכַלְהּ שָׁנָה שְׁנִיָּה וְזֶה הֵעִיד שֶׁאָכַלְהּ שָׁנָה שְׁלִישִׁית. אֵין מִצְטָרְפִין עֵדוּת שְׁלִשְׁתָּן וְאוֹמְרִים הֲרֵי אָכַלְהּ שְׁלֹשׁ שָׁנִים שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד הֵעִיד בְּמִקְצָת הַדָּבָר. וְכֵן אִם הֵעִיד זֶה אֲנִי רָאִיתִי שַׂעֲרָה אַחַת בְּצַד יְמִינוֹ שֶׁל זֶה וְזֶה אוֹמֵר אֲנִי רָאִיתִי שַׂעֲרָה אַחַת בְּצַד שְׂמֹאלוֹ שֶׁל זֶה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. אֵין מִצְטָרְפִין דִּבְרֵי שְׁנֵיהֶם כְּדֵי שֶׁנֹּאמַר הֲרֵי הֵעִידוּ שְׁנֵיהֶם שֶׁהָיָה זֶה גָּדוֹל בְּיוֹם פְּלוֹנִי לְפִי שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם לֹא הֵעִיד אֶלָּא בְּמִקְצָת הַסִּימָנִין. אֲפִלּוּ הֵעִידוּ שְׁנַיִם בְּשַׂעֲרָה אַחַת וְהֵעִידוּ שְׁנַיִם בְּשַׂעֲרָה אַחֶרֶת שֶׁהֲרֵי כָּל כַּת מֵהֶם הֵעִידָה עַל חֲצִי דָּבָר וְאֵין זוֹ עֵדוּת. אֲבָל אִם הֵעִידָה הָאַחַת שְׁרָאֲתָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בְּצַד יָמִין וְהֵעִידָה הַשְּׁנִיָּה שְׁרָאֲתָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בְּצַד שְׂמֹאל מִצְטָרְפִין. וְכֵן כָּל כֵּיוֹצֵא בּוֹ:

פרק ה

א אֵין חוֹתְכִין דִּין מִן הַדִּינִין עַל פִּי עֵד אֶחָד לֹא דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְלֹא דִּינֵי נְפָשׁוֹת. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יט טו) "לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת". וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדָנוּ שֶׁקָּם הוּא לִשְׁבוּעָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת טוֹעֵן:

ב בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת הֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד. בְּסוֹטָה שֶׁלֹּא תִּשְׁתֶּה מֵי מָרִים וּבְעֶגְלָה עֲרוּפָה שֶׁלֹּא תֵּעָרֵף כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְכֵן מִדִּבְרֵיהֶן בְּעֵדוּת אִשָּׁה שֶׁיָּעִיד לָהּ שֵׁמֵת בַּעְלָהּ:

ג וְכָל מָקוֹם שֶׁעֵד אֶחָד מוֹעִיל אִשָּׁה וּפָסוּל כְּמוֹ כֵן מְעִידִים. חוּץ מֵעֵד אֶחָד שֶׁל שְׁבוּעָה שֶׁאֵין מְחַיְּבִין שְׁבוּעָה אֶלָּא בְּעֵדוּת כְּשֵׁר הָרָאוּי לְהִצְטָרֵף עִם אַחֵר וְיִתְחַיֵּב זֶה הַנִּשְׁבָּע מָמוֹן עַל פִּיו. עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים לַעֲשׂוֹת שְׁלֹשָׁה כִּשְׁנַיִם מַה שְׁנַיִם נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל בָּטֵל הָעֵדוּת אַף שְׁלֹשָׁה וְהוּא הַדִּין לְמֵאָה. נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל בְּטֵלָה הָעֵדוּת בֵּין בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת בֵּין בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת:

ד בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּזְמַן שֶׁנִּתְכַּוְּנוּ כֻּלָּם לְהָעִיד. אֲבָל אִם לֹא נִתְכַּוְּנוּ כֻּלָּם לְהָעִיד מַה יַּעֲשׂוּ שְׁנֵי אַחִים בְּכָלַל הָעָם וְרָאוּ הָעָם כְּשֶׁהָרַג זֶה אֶת זֶה אוֹ כְּשֶׁחָבַל בּוֹ אוֹ כְּשֶׁחָטַף חֶפֶץ מִיָּדוֹ:

ה וְכֵיצַד בּוֹדְקִין אֶת הַדָּבָר. כְּשֶׁיָּבוֹאוּ לְבֵית דִּין עֵדִים מְרֻבִּין. כַּת אַחַת אוֹמֶרֶת לָהֶם כְּשֶׁרְאִיתֶם זֶה שֶׁהָרַג אוֹ חָבַל לְהָעִיד בָּאתֶם אוֹ לִרְאוֹת. כָּל מִי שֶׁאוֹמֵר לֹא לְהָעִיד עָלָיו אֶלָּא לִרְאוֹת מָה הַדָּבָר וּבְכָלַל הָעָם בָּאתִי מַפְרִישִׁין אוֹתוֹ. וְכָל מִי שֶׁאוֹמֵר לֹא הָיִיתִי עוֹמֵד אֶלָּא לְהָעִיד וּלְכַוֵּן הָעֵדוּת מַפְרִישִׁין אוֹתוֹ. אִם נִמְצָא בְּאֵלּוּ שֶׁנִּתְכַּוְּנוּ לְהָעִיד קָרוֹב אוֹ פָּסוּל עֵדוּת כֻּלָּם בְּטֵלָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיָה בָּהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל. אֲבָל אִם כֻּלָּם כְּשֵׁרִים אֶחָד שֶׁנִּתְכַּוֵּן לְהָעִיד אוֹ שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לְהָעִיד הוֹאִיל וְרָאָה הַדָּבָר וְכֵוֵן עֵדוּתוֹ וְהָיָה שָׁם הַתְרָאָה חוֹתְכִין הַדִּין עַל פִּיו. בֵּין בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת בֵּין בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת:

ו שְׁטָר שֶׁהָיוּ עֵדָיו מְרֻבִּין וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל אוֹ שֶׁהָיוּ בָּהֶם שְׁנַיִם קְרוֹבִים זֶה לָזֶה. וַהֲרֵי אֵין הָעֵדִים קַיָּמִין כְּדֵי לִשְׁאל אוֹתָן. אִם יֵשׁ שָׁם עֵדוּת בְּרוּרָה שֶׁכֻּלָּם יָשְׁבוּ לַחְתֹּם שֶׁהֲרֵי נִתְכַּוְּנוּ לְהָעִיד הֲרֵי זֶה בָּטֵל. וְאִם לָאו תִּתְקַיֵּם הָעֵדוּת בַּשְּׁאָר. וְלָמָּה מְקַיְּמִין הָעֵדוּת בַּשְּׁאָר שֶׁהֲרֵי אֶפְשָׁר שֶׁחָתְמוּ הַכְּשֵׁרִים וְהִנִּיחוּ מָקוֹם לַגָּדוֹל לַחְתֹּם וּבָא זֶה הַקָּרוֹב אוֹ הַפָּסוּל וְחָתַם שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּם:

ז אַף עַל פִּי שֶׁהָעֵד שֶׁחָתוּם מִתְּחִלָּה בַּשְּׁטָר הוּא הַפָּסוּל הֲרֵי הַשְּׁטָר כָּשֵׁר:

ח כָּל עֵד שֶׁהֵעִיד בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת אֵינוֹ מוֹרֶה בְּדִין זֶה הַנֶּהֱרָג וְלֹא יְלַמֵּד עָלָיו לֹא זְכוּת וְלֹא חוֹבָה. וְאִם אָמַר יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר לה ל) "וְעֵד אֶחָד לֹא יַעֲנֶה בְנֶפֶשׁ לָמוּת". בֵּין לִזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה. וּמַהוּ זֶה שֶׁנֶּאֱמַר לָמוּת כְּלוֹמַר עַד שֶׁהֵעִיד

בְּנֶפֶשׁ לָמוּת לֹא יַעֲנֶה דָּבָר אֶלָּא יְעִיד וְיִשְׁתֹּק. אֲבָל בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת יֵשׁ לוֹ לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת אוֹ חוֹבָה. אֲבָל לֹא יְמַנֶּה עִם הַדַּיָּנִים וְלֹא יֵעָשֶׂה דַּיָּן שֶׁאֵין עֵד נַעֲשֶׂה דַּיָּן אֶפִלּוּ בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת:

ט בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּדָבָר שֶׁצָּרִיךְ עֵדִים מִן הַתּוֹרָה וְצָרִיךְ דַּיָּנִים לָדוּן בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר מִן הַתּוֹרָה. אֲבָל בְּשֶׁל דִּבְרֵיהֶם עַד נַעֲשֶׂה דַּיָּן. כֵּיצַד. אֶחָד שֶׁהֵבִיא הַגֵּט וְאָמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם. הוּא וּשְׁנַיִם נוֹתְנִין אוֹתוֹ לָהּ וְנִמְצָא כְּאִלּוּ נְטָלוּהוּ מִבֵּית דִּין. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

פרק ו

א כְּבָר בֵּאַרְנוּ שֶׁקִּיּוּם שְׁטָרוֹת מִדִּבְרֵיהֶם כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּנָּעל דֶּלֶת בִּפְנֵי לוֹוִין. אַף עַל פִּי כֵן אֵין מְקַיְּמִין שְׁטָרוֹת אֶלָּא בִּשְׁלֹשָׁה אֶפִלּוּ שְׁלָשְׁתָּן הֶדְיוֹטוֹת מִפְּנֵי שֶׁהוּא דִּין. וּלְפִיכָךְ אֵין מְקַיְּמִין שְׁטָרוֹת בַּלַּיְלָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

ב בְּאֶחָד מֵהֶמְשֵׁה דְּרָכִים מְתַקְּנִים הַשֹּׁטֵר בְּבֵית דִּין. הַדֶּרֶךְ הָאֶחָד שֶׁיִּהְיוּ דַּיָּנִים מַכִּירִין כְּתַב יְדֵי הָעֵדִים שֶׁזּוֹ עֵדוּת פְּלוֹנִי וְזוֹ עֵדוּת פְּלוֹנִי. הַדֶּרֶךְ הַשֵּׁנִי שֶׁיַּחְתְּמוּ הָעֵדִים בִּפְנֵיהֶם. הַדֶּרֶךְ הַשְּׁלִישִׁי שֶׁיָּבוֹאוּ הָעֵדִים הַחֲתוּמִים בִּפְנֵיהֶם וְיֹאמַר כָּל אֶחָד וְאֶחָד זֶה כְּתַב יָדִי וַאֲנִי עֵד בַּדָּבָר הַזֶּה. הַדֶּרֶךְ הָרְבִיעִי שֶׁאִם מֵתוּ עֵדֵי הַשֹּׁטֵר אוֹ שֶׁהָיוּ בִּמְדִינָה אַחֶרֶת יָבוֹאוּ עֵדִים וְיָעִידוּ עַל כְּתַב יָדָן שֶׁהוּא זֶה. הַדֶּרֶךְ הַחֲמִישִׁי שֶׁיִּהְיֶה כְּתַב יָדָן יוֹצֵא מִשְּׁטָרוֹת אֲחֵרִים וְעוֹרְכִין בֵּית דִּין זֶה הַכְּתָב לְאוֹתוֹ הַכְּתָב שֶׁבִּשְׁטָרוֹת אֲחֵרִים וְיִהְיֶה דּוֹמֶה זֶה לָזֶה וְיֵרָאֶה לָהֶם בְּיַחַד שֶׁכְּתַב יְדֵי אֵלּוּ הוּא כְּתַב יְדֵי אֵלּוּ:

ג אֵין מְקַיְּמִין אֶת הַשֹּׁטֵר מִשְּׁטָרוֹת אֲחֵרִים אֶלָּא מִשְּׁנֵי שְׁטָרוֹת שֶׁל שְׁתֵּי שְׁדוֹת שֶׁאֲכָלוּם בַּעֲלֵיהֶן שָׁלֹשׁ שָׁנִים אֲכִילָה גְּלוּיָה נְכוֹנָה בְּלֹא שׁוּם יִרְאָה וְלֹא פַּחַד מִתְּבִיעָה בָּעוֹלָם כְּדֶרֶךְ שֶׁאוֹכְלִין כָּל בַּעֲלֵי שָׂדוֹת שְׂדוֹתֵיהֶן. אוֹ מִשְּׁנֵי שִׁטְרֵי כְּתֻבּוֹת. וְהוּא שֶׁיֵּצְאוּ שְׁנֵי הַשְּׁטָרוֹת מִתַּחַת יְדֵי אֶחָד לֹא מִתַּחַת יְדֵי זֶה שֶׁרוֹצֶה לְקַיֵּם שִׁטָּרוֹ שֶׁמָּא הוּא זַיֵּף הַכֹּל. וְכֵן מְקַיְּמִין הַשֹּׁטֵר מִשֹּׁטֵר שֶׁקָּרָא עָלָיו עַרְעָר וְהֶחְזַק בְּבֵית דִּין מְקַיְּמִין מִמֶּנּוּ לְבַדּוֹ כְּמוֹ שֶׁמְּקַיְּמִין מִשֹּׁטֵר שְׁתֵּי שְׁדוֹת אוֹ מִשְּׁתֵּי כְּתֻבּוֹת:

ד בֵּית דִּין שֶׁכָּתְבוּ בְּמוֹשַׁב שְׁלֹשָׁה הָיֵינוּ וְנִתְקַיֵּם שִׁטָּר זֶה בִּפְנֵינוּ הֲרֵי זֶה מְקַיֵּם אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פֵּרְשׁוּ בְּאֵי זֶה דֶּרֶךְ מֵהֶמְשֵׁה דְּרָכִים נִתְקַיֵּם. שֶׁאֵין חוֹשְׁשִׁין לְבֵית דִּין שֶׁמָּא יִטְעוּ. וּכְבָר נָהֲגוּ כָּל בָּתֵּי דִּינִין שֶׁרָאִינוּ וְשָׁמַעְנוּ שֶׁיִּכְתְּבוּ הַדֶּרֶךְ שֶׁנִּתְקַיֵּם בָּהּ לִפְנֵיהֶם:

ה וּלְעוֹלָם אֵין בֵּית דִּין בּוֹדְקִין אַחַר בֵּית דִּין אַחֵר אֶלָּא מַחֲזִיקִין אוֹתָן שֶׁהֵן בְּקִיאִין וְלֹא יִטְעוּ. אֲבָל בּוֹדְקִין אַחַר הָעֵדִים:

ו שְׁלֹשָׁה שֶׁיָּשְׁבוּ לְקַיֵּם אֶת הַשְּׁטָר וּמֵת אֶחָד מֵהֶם צְרִיכִין לִכְתֹּב בְּמוֹשַׁב שְׁלֹשָׁה הָיוּ וְהָאֶחָד אֵינֶנּוּ. שֶׁמָּא יֹאמַר הָרוֹאֶה בֵּית דִּין בִּשְׁנַיִם קִיְּמוּהוּ. אֲפִלּוּ הָיָה כָּתוּב בּוֹ בְּבֵית דִּין יֹאמַר שֶׁמָּא דִּמּוּ שֶׁשְּׁנַיִם בֵּית דִּין הֵם. וְאִם יֵשׁ בּוֹ מַשְׁמָע שֶׁהָיוּ שְׁלֹשָׁה אֵינוֹ צָרִיךְ:

ז שְׁלֹשָׁה שֶׁיָּשְׁבוּ לְקַיֵּם אֶת הַשְּׁטָר וּבָאוּ שְׁנֵי עֵדִים וְעֵרְעֲרוּ עַל אֶחָד מֵהֶן שֶׁהוּא גַּזְלָן וְכַיּוֹצֵא בּוֹ וּבָאוּ שְׁנַיִם אֲחֵרִים וְהֵעִידוּ שֶׁחָזַר בִּתְשׁוּבָה. אִם עַד שֶׁלֹּא חָתְמוּ הֵעִידוּ שֶׁחָזַר הֲרֵי זֶה חוֹתֵם עִמָּהֶם שֶׁהֲרֵי שְׁלֹשָׁה הָיוּ וְאִם אַחַר שֶׁחָתְמוּ הַשְּׁנַיִם הֵעִידוּ עָלָיו שֶׁחָזַר בִּתְשׁוּבָה אֵינוֹ חוֹתֵם עִמָּהֶן שֶׁהֲרֵי הוּא כְּמִי שֶׁאֵינוֹ בְּעֵת חֲתִימַת הַשְּׁנַיִם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁעֵרְעֲרוּ עָלָיו בַּעֲבֵרָה. אֲבָל עֵרְעֲרוּ עָלָיו בִּפְגָם מִשְׁפָּחָה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ אִמּוֹ לֹא נִשְׁתַּחְרְרָה וְעֶבֶד הוּא אוֹ לֹא נִתְגַּיְּרָה וְעַכּוּ"ם הוּא וְנוֹדַע אַחַר שֶׁחָתְמוּ הַשְּׁנַיִם שֶׁאֵין בְּמִשְׁפַּחְתּוֹ פְּגָם וְשֶׁהוּא כָּשֵׁר הֲרֵי זֶה חוֹתֵם עִמָּהֶם שֶׁזֶּה גִּלּוּי דָּבָר שֶׁהָיָה מִקֹּדֶם הוּא:

ח מֻתָּר לִכְתֹּב הַקִּיּוּם בַּשְּׁטָר קֹדֶם שֶׁיִּתְקַיֵּם הַשְּׁטָר שֶׁאֵין הַכְּתִיבָה עִקָּר אֶלָּא הַחֲתִימָה. וְאֵין הַדַּיָּנִים צְרִיכִין לִקְרוֹת הַשְּׁטָר שֶׁמְּקַיְּמִין אוֹתוֹ אֶלָּא מְקַיְּמִין אוֹתוֹ מֵעֲדָיו אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יָדְעוּ מַה כָּתוּב בּוֹ:

פרק ז

א מֵעִיד קָרוֹב עַל כְּתַב קְרוֹבוֹ. כֵּיצַד. שְׁטָר שֶׁעֵדָיו רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וּמֵתוּ אוֹ שֶׁהָלְכוּ לִמְדִינַת הַיָּם וּבָא בְּנוֹ שֶׁל רְאוּבֵן וְאָמַר זֶה כְּתַב יָדוֹ שֶׁל אָבִי וּבָא בְּנוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן וְאָמַר זֶה כְּתַב יָדוֹ שֶׁל אָבִי הֲרֵי אֵלּוּ כִּשְׁנֵי עֵדִים כְּשֶׁרִים שֶׁאֵינָן קְרוֹבִים וְאִם יִצְטָרֵף עִמָּהֶם שְׁלִישִׁי וְהֵעִיד עַל כְּתַב יָדָן שֶׁל שְׁנֵיהֶם הֲרֵי נִתְקָיֵם הַשְּׁטָר:

ב וְאֵלּוּ מִדְּבָרִים שֶׁנֶּאֱמָנִים הַגְּדוֹלִים לְהָעִיד בְּגָדְלָם מַה שֶּׁרָאוּ בְּקַטְנָם. נֶאֱמָן אָדָם לוֹמַר כְּשֶׁהוּא גָּדוֹל זֶהוּ כְּתַב יָדוֹ שֶׁל אָבִי זֶהוּ כְּתַב יָדוֹ שֶׁל רַבִּי זֶהוּ כְּתַב יָדוֹ שֶׁל אָחִי שֶׁהָיִיתִי מַכִּיר בִּכְתַב יָדָם כְּשֶׁהָיִיתִי קָטָן. וְהוּא שֶׁיִּצְטָרֵף עִמּוֹ אַחֵר שֶׁמַּכִּיר כְּתַב יָדָן כְּשֶׁהוּא גָּדוֹל:

ג שְׁטָר שֶׁעֵדָיו רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וּבָאוּ שְׁנַיִם וְהֵעִידוּ שֶׁזֶּה כְּתַב יָדוֹ שֶׁל רְאוּבֵן וְזֶה כְּתַב יָדוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן נִתְקַיֵּם הַשְּׁטָר. אֲבָל אִם הֵעִיד זֶה עַל כְּתַב יָדוֹ [שֶׁל] רְאוּבֵן וְהַשֵּׁנִי הֵעִיד עַל כְּתַב יָדוֹ [שֶׁל] שִׁמְעוֹן לֹא נִתְקַיֵּם הַשְּׁטָר לְפִי שֶׁצָּרִיךְ שְׁנֵי עֵדִים עַל כְּתַב [כָּל] יַד אֶחָד מִשְּׁנֵיהֶם. וְאִם יֵשׁ שְׁלִישִׁי מֵעִיד עַל כְּתַב רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן כְּאֶחָד נִתְקַיֵּם:

ד אָמַר הָרִאשׁוֹן זֶה כְּתַב יָדִי וְהֵעִיד הוּא וְאַחֵר עַל כְּתַב יְדֵי הַשֵּׁנִי לֹא נִתְקַיֵּם לְפִי שֶׁנִּמְצָא שִׁלְשֶׁת רִבְעֵי הַמָּמוֹן שֶׁבַּשְּׁטָר תָּלוּי בְּעֵדוּת הָאֶחָד. וְכֵן אִם הֵעִיד אָחִיו אוֹ בְּנוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן עִם אַחֵר עַל כְּתַב יְדֵי הַשֵּׁנִי לֹא נִתְקַיֵּם שֶׁהֲרֵי שִׁלְשֶׁת רִבְעֵי הַמָּמוֹן תָּלוּי בְּעֵדוּת הַקְּרוֹבִים:

ה שְׁנַיִם שֶׁחָתְמוּ מִן עַל הַשְּׁטָר וּמֵת אֶחָד מֵהֶן צָרִיךְ שְׁנֵי עֵדִים לְהָעִיד עַל כְּתַב יָדוֹ שֶׁל מֵת וְאִם לֹא נִמְצָא אֶלָּא עֵד אֶחָד עִם זֶה הָעֵד הַחַי כּוֹתֵב חֲתִימַת יָדוֹ בִּפְנֵי עֵדִים אֲפִלּוּ עַל הַחֲרֶס וּמַשְׁלִיכוֹ בְּבֵית דִּין עַד שֶׁתֶּחְזַק כְּתַב יָדוֹ בְּבֵית דִּין וְלֹא יִהְיֶה צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁזֶּה כְּתַב יָדוֹ וְיָעִיד הוּא וְאַחֵר עַל כְּתַב יְדֵי הַמֵּת וְיִתְקַיֵּם כְּתַב יָדוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו:

ו שְׁלֹשָׁה שֶׁיָּשְׁבוּ לְקַיֵּם אֶת הַשְּׁטָר שְׁנַיִם מֵהֶן מַכִּירִין חֲתִימַת יְדֵי עֵדִים וְאֶחָד אֵינוֹ מַכִּיר. עַד שֶׁלֹּא חָתְמוּ מְעִידִין בְּפָנָיו וְחוֹתֵם. שֶׁהָעֵדִים נַעֲשִׂים דַּיָּנִים בְּדָבָר שֶׁהוּא מִדְּבְרֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. אֲבָל אַחַר שֶׁחָתְמוּ אֵין מְעִידִין בְּפָנָיו וְחוֹתֵם [שֶׁהֲרֵי בְּעֵת שֶׁחָתְמוּ לֹא הָיוּ מַכִּירִין אֶלָּא הַשְּׁנַיִם] וְאֵין מְקַיְּמִין אֶלָּא עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁלִשְׁתָּן מַכִּירִין אוֹ יָעִידוּ הָעֵדִים עַל הַכְּתָב בִּפְנֵי כָּל אֶחָד וְאֶחָד:

ז שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ חֲתוּמִין עַל הַשְּׁטָר וּמֵתוּ וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ כְּתַב יָדָן הוּא וְזֶה אֲבָל אֲנוּסִים הָיוּ קְטַנִּים הָיוּ פְּסוּלֵי עֵדוּת הָיוּ. אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ שָׁם עֵדִים אֲחֵרִים שֶׁזֶּה כְּתַב יָדָן אוֹ שֶׁהָיָה כְּתַב יָדָן יוֹצֵא מִשְּׁטָר אַחֵר שֶׁקָּרָא עָלָיו עַרְעָר וְהֶחְזַק בְּבֵית דִּין הֲרֵי זֶה לֹא נִתְקַיֵּם. אֶלָּא מְעִידִין הַשְּׁנַיִם שֶׁבַּשְּׁטָר כְּנֶגֶד הַשְּׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ עֲלֵיהֶן שֶׁהֵן פְּסוּלִין וְאֵין גּוֹבִין בּוֹ כְּלוּם:

פרק ח

א מִי שֶׁחָתַם עַל הַשְּׁטָר וּבָא לְהָעִיד עַל כְּתַב יָדוֹ בְּבֵית דִּין וְהִכִּיר כְּתַב יָדוֹ שֶׁזֶּהוּ בְּוַדַּאי אֲבָל אֵינוֹ זוֹכֵר הָעֵדוּת כְּלָל וְלֹא יִמְצֵא בְּלִבּוֹ זִכָּרוֹן כְּלָל שֶׁזֶּה לָזֶה מִזֶּה לְעוֹלָם. הֲרֵי זֶה אָסוּר לְהָעִיד עַל כְּתַב יָדוֹ שֶׁהוּא זֶה בְּבֵית דִּין. שֶׁאֵין אָדָם מֵעִיד עַל כְּתַב יָדוֹ שֶׁהוּא זֶה אֶלָּא עַל הַמָּמוֹן שֶׁבַּשְּׁטָר הוּא מֵעִיד שֶׁזֶּה חַיָּב לָזֶה. וּכְתַב יָדוֹ הוּא כְּדֵי לְהַזְכִּירוֹ הַדָּבָר אֲבָל אִם לֹא נִזְכַּר לֹא יָעִיד:

ב אֶחָד הַזּוֹכֵר אֶת הָעֵדוּת וְאֶחָד שֶׁרָאָה כְּתַב יָדוֹ אוֹ שֶׁהִזְכִּירוּהוּ אֲחֵרִים וְנִזְכַּר. אֲפִלּוּ הִזְכִּירוֹ הָעֵד הַשֵּׁנִי שֶׁהֵעִיד אִם נִזְכַּר הֲרֵי זֶה מֵעִיד. אֲבָל אִם הִזְכִּיר אוֹתוֹ הַתּוֹבֵעַ עַצְמוֹ אַף עַל פִּי שֶׁנִּזְכַּר אֵינוֹ מֵעִיד מִפְּנֵי שֶׁזֶּה דּוֹמֶה בְּעֵינֵי בַּעַל דִּין כְּאִלּוּ הֵעִיד שֶׁקֶר בְּדָבָר שֶׁלֹּא יָדַע:

ג לְפִיכָךְ אִם הָיָה הַתּוֹבֵעַ תַּלְמִיד חָכָם וְהִזְכִּיר הַתּוֹבֵעַ הַזֶּה אֶת הָעֵד וְנִזְכַּר הֲרֵי זֶה יָעִיד לוֹ שֶׁתַּלְמִיד חָכָם יוֹדֵעַ שֶׁאִלּוּ לֹא זָכַר הַדָּבָר לֹא הָיָה מֵעִיד. וְקַל הוּא שֶׁהֻקְלוּ בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁשָּׁכַח הַדָּבָר מִכַּמָּה שָׁנִים וְהַכְּתָב הוּא שֶׁהִזְכִּירוֹ הֲרֵי זֶה מֵעִיד:

ד הוֹאִיל וְהַדָּבָר כֵּן שְׁטָר שֶׁיָּצָא לְבֵית דִּין וּבָאוּ עֵדִים וְאָמְרוּ כְּתַב יָדֵינוּ הוּא זֶה אֲבָל מֵעוֹלָם לֹא יָדַעְנוּ עֵדוּת זוֹ וְאֵין אָנוּ זוֹכְרִים שֶׁזֶּה לָזֶה מִזֶּה אוֹ מָכַר לוֹ. לֹא נִתְקַיֵּם הַשְּׁטָר וַהֲרֵי הֵן כְּחֵרְשִׁים עַד שֶׁיִּזְכְּרוּ עֵדוּתָן. וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ דָּן כֵּן לֹא יָדַע בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת בֵּין יְמִינוֹ לִשְׂמֹאלוֹ. אֲבָל אִם הָיָה כְּתַב יָדָן יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר אוֹ שֶׁהָיוּ שָׁם עֵדִים שֶׁזֶּה כְּתַב יָדָן.

מְקַיְּמִין אֶת הַשְּׁטָר וְאֵין מַשְׁגִּיחִין עַל דִּבְרֵיהֶן שֶׁאוֹמְרִין אֵין אָנוּ זוֹכְרִין עֵדוּת זוֹ שֶׁמָּא חָזְרוּ בָּהֶן. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ אֵין אָנוּ זוֹכְרִין כְּדֵי לְבַטֵּל הַשְּׁטָר וּכְאִלּוּ אָמְרוּ קְטַנִּים הָיִינוּ פְּסוּלֵי עֵדוּת הָיִינוּ שֶׁאֵינָן נֶאֱמָנִים הוֹאִיל וּמִתְקַיֵּם הַשְּׁטָר שֶׁלֹּא עַל פִּיהֶם. וּמִפְּנֵי טַעַם זֶה מְקַיְּמִין כָּל הַשְּׁטָרוֹת. וְאֵין אָנוּ צְרִיכִין לְהָבִיא עֵדִים וְלִשְׁאל אוֹתָם אִם הֵם זוֹכְרִים עֵדוּת זוֹ אוֹ אֵינָם זוֹכְרִים אוֹתָהּ. שֶׁאֲפִלּוּ בָּאוּ וְאָמְרוּ אֵין אָנוּ זוֹכְרִים אוֹתָהּ אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶן הוֹאִיל וְאֶפְשָׁר לְקַיְּמוֹ שֶׁלֹּא מִפִּיהֶן:

ה אֶחָד הַכּוֹתֵב עֵדוּתוֹ עַל הַשְּׁטָר. אוֹ שֶׁנִּמְצָא אֶצְלוֹ כָּתוּב בְּפִנְקָסוֹ בְּכְתַב יָדוֹ פְּלוֹנִי הֵעִיד אוֹתִי עָלַיו בְּיוֹם פְּלוֹנִי בְּכָךְ וְכָךְ. אִם זָכַר מַעֲצְמוֹ אוֹ הִזְכִּירוּהוּ אֲחֵרִים וְנִזְכַּר מֵעִיד וְאִם לָאו אָסוּר לְהָעִיד. שֶׁאֵין זֶה דּוֹמֶה אֶלָּא לְמִי שֶׁאָמַר לוֹ אָדָם נֶאֱמָן פְּלוֹנִי יֵשׁ לוֹ אֵצֶל פְּלוֹנִי כָּךְ וְכָךְ וְהֵעִיד הוּא שֶׁיֵּשׁ לָזֶה אֵצֶל זֶה וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִן הַדָּבָר כְּלוּם אֶלָּא מִפִּי הָאַחֵר שָׁמַע וְהֵעִיד:

פרק ט

א עֶשְׂרָה מִינֵי פַּסְלוּת הֵם כָּל מִי שֶׁנִּמְצָא בּוֹ אֶחָד מֵהֶן הֲרֵי הוּא פָּסוּל לְעֵדוּת. וְאֵלּוּ הֵן. הַנָּשִׁים. וְהָעֲבָדִים. וְהַקְּטַנִּים. וְהַשּׁוֹטִים. וְהַחֵרְשִׁים. וְהַסּוּמִים. וְהָרְשָׁעִים. וְהַבְּזוּיִין. וְהַקְּרוֹבִין. וְהַנּוֹגְעִין בְּעֵדוּתָן. הֲרֵי אֵלּוּ עֶשְׂרָה:

ב נָשִׁים פְּסוּלוֹת לְעֵדוּת מִן הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יז ו) "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים" לְשׁוֹן זָכָר וְלֹא לְשׁוֹן נְקֵבָה:

ג וְכֵן הַטֻּמְטוּם וְהָאַנְדְּרוֹגִינוּס פְּסוּלִין מִפְּנֵי שֶׁהֵן סָפֵק אִשָּׁה. וְכָל מִי שֶׁהוּא סָפֵק כָּשֵׁר סָפֵק פָּסוּל הֲרֵי הוּא פָּסוּל שֶׁאֵין הָעֵד בָּא אֶלָּא לְהוֹצִיא מָמוֹן עַל פִּיו אוֹ לְחַיֵּב עַל פִּיו וְאֵין מוֹצִיאִין מָמוֹן מִסָּפֵק וְאֵין עוֹנְשִׁין מִסָּפֵק דִּין תּוֹרָה:

ד הָעֲבָדִים פְּסוּלִין לְעֵדוּת מִן הַתּוֹרָה. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יט יט) "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו" מִכְּלַל שֶׁאָחִיו כְּמוֹהוּ מָה אָחִיו בֶּן בְּרִית אַף הָעֵד בֶּן בְּרִית קָל וָחֹמֶר לְעַכּוּ"ם אִם עֲבָדִים שֶׁהֵן בִּמְקֻצַת מִצְוֹת פְּסוּלִין הָעַכּוּ"ם לֹא כָּל שֶׁכֵּן:

ה מִי שֶׁחֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין פָּסוּל:

ו כָּל מִי שֶׁנִּשְׁתַּחְרֵר וַהֲרֵי הוּא מְחֻסָּר גֵּט שִׁחְרוּר. פָּסוּל עַד שֶׁיְּגִיעַ גֵּט לְיָדוֹ וְיֵעָשֶׂה מִכְּלַל בְּנֵי בְּרִית וְאַחַר כָּךְ יָעִיד:

ז הַקְּטַנִּים פְּסוּלִין לְעֵדוּת מִן הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּעֵדִים (דברים יט יז) "וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים" אֲנָשִׁים וְלֹא קְטַנִּים. אֲפִלּוּ הָיָה הַקָּטָן נָבוֹן וְחָכָם הֲרֵי הוּא פָּסוּל עַד שֶׁיָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת אַחַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה גְּמוּרוֹת. וְאִם הִגִּיעַ לְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְלֹא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְנוֹלַד

בּוֹ סִימָן מִסִּימָנֵי סֵרוּס הֲרֵי זֶה סָרִיס וְיֵעִיד. וְאִם לֹא נוֹלַד בּוֹ לֹא יֵעִיד עַד רֹב שְׁנוֹתָיו כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת אִישׁוּת:

ח קָטָן שֶׁהִגִּיעַ לִכְלַל שְׁנוֹתָיו שֶׁנִּרְאוּ בּוֹ סִימָנֵי בַּגְרוּת מִלְמַעְלָה אֵינוֹ צָרִיךְ בְּדִיקָה. וְאִם לָאו אֵין מְקַבְּלִין עֵדוּתוֹ עַד שֶׁיְּבָדֵק. וּבֶן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּטִיב מַשָּׂא וּמַתָּן אֵין עֵדוּתוֹ עֵדוּת בְּקַרְקָעוֹת מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מְדַקְדֵּק בִּדְבָרִים שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ יוֹדֵעַ. אֲבָל בְּעֵדוּת מִטַּלְטְלִין מְקַבְּלִין עֵדוּתוֹ הוֹאִיל וְהוּא גָּדוֹל:

ט הַשּׁוֹטֶה פָּסוּל לְעֵדוּת מִן הַתּוֹרָה לְפִי שֶׁאֵינוֹ בֶּן מִצְוֹת. וְלֹא שׁוֹטֶה שֶׁהוּא מְהַלֵּךְ עָרֹם וּמְשַׁבֵּר כֵּלִים וְזוֹרֵק אֲבָנִים בִּלְבַד. אֶלָּא כָּל מִי שֶׁנִּטְרְפָה דַּעְתּוֹ וְנִמְצֵאת דַּעְתּוֹ מְשֻׁבֶּשֶׁת תָּמִיד בְּדָבָר מִן הַדְּבָרִים אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְדַבֵּר וְשׁוֹאֵל כְּעִנְיָן בִּשְׁאָר דִּבְרִים הֲרֵי זֶה פָּסוּל וּבִכְלָל שׁוֹטִים יֵחָשֵׁב. הַנִּכְפֶּה בְּעֵת כְּפִיָּתוֹ פָּסוּל וּבְעֵת שֶׁהוּא בָּרִיא כָּשֵׁר. וְאֶחָד הַנִּכְפֶּה מִזְּמַן לִזְמַן אוֹ הַנִּכְפֶּה תָּמִיד בְּלֹא עֵת קָבוּעַ. וְהוּא שֶׁלֹּא תִּהְיֶה דַּעְתּוֹ מְשֻׁבֶּשֶׁת תָּמִיד שֶׁהֲרֵי יֵשׁ שָׁם נִכְפִּים שֶׁגַּם בְּעֵת בְּרִיאוּתָם דַּעְתָּם מְטֹרֶפֶת עֲלֵיהֶם. וְצָרִיךְ לְהִתְיַשֵּׁב בְּעֵדוּת הַנִּכְפִּין הַרְבֵּה:

י הַפְּתָאִים בְּיוֹתֵר שֶׁאֵין מַכִּירִין דְּבָרִים שֶׁסּוֹתְרִין זֶה אֶת זֶה וְלֹא יָבִינוּ עִנְיְנֵי הַדָּבָר כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּבִינִין שְׁאָר עַם הָאָרֶץ. וְכֵן הַמְבֹהָלִים וְהַנֶּחְפָּזִים בְּדַעְתָּם וְהַמִּשְׁתַּגְּעִים בְּיוֹתֵר הֲרֵי אֵלּוּ בִּכְלַל הַשּׁוֹטִים. וְדָבָר זֶה לְפִי (מַה) שֶׁיִּרְאֶה הַדַּיָּן שְׁאֵי אֶפְשָׁר לְכַוֵּן הַדַּעַת בִּכְתָב:

יא הַחֵרֵשׁ כְּשׁוֹטֶה שֶׁאֵין דַּעְתּוֹ נְכוֹנָה וְאֵינוֹ בֶּן מִצְוֹת. וְאֶחָד חֵרֵשׁ מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר. אַף עַל פִּי שֶׁרְאִיָּתוֹ רְאִיָּה מְעֻלָּה וְדַעְתּוֹ נְכוֹנָה צָרִיךְ לְהָעִיד בְּבֵית דִּין בְּפִיו. אוֹ שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי לְהָעִיד בְּפִיו. וְיִהְיֶה רָאוּי לִשְׁמֹעַ הַדַּיָּנִים וְהָאֵיּוּם שֶׁמְּאַיְּמִין עָלָיו. וְכֵן אִם נִשְׁתַּתֵּק אַף עַל פִּי שֶׁנִּבְדַּק בְּדֶרֶךְ שֶׁבּוֹדְקִין לְעִנְיַן גִּטִּין וְנִמְצֵאת עֵדוּתוֹ מְכֻוֶּנֶת וְהֵעִיד בְּפָנֵינוּ בִּכְתָב יָדוֹ אֵינָהּ עֵדוּת כְּלָל. חוּץ מֵעֵדוּת אִשָּׁה לְפִי שֶׁבְּעֵגוּנָהּ הֻקְלוּ:

יב הַסּוּמִים אַף עַל פִּי שֶׁמַּכִּירִין הַקּוֹל וְיֹדְעוּ הָאֲנָשִׁים הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין מִן הַתּוֹרָה. שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה א) "וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה" מִי שֶׁהוּא רָאוּי לִרְאוֹת הוּא שֶׁמֵּעִיד. וְהַסּוּמָא בְּאַחַת מֵעֵינָיו כָּשֵׁר לְהָעִיד:

פרק י

א הָרְשָׁעִים פְּסוּלִין לְעֵדוּת מִן הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כג א) "אַל תָּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע לִהְיֹת עֵד חָמָס" מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ אַל תָּשֶׁת רָשָׁע עֵד. וַאֲפִלּוּ עֵד כָּשֵׁר שֶׁיּוֹדֵעַ בַּחֲבֵרוֹ שֶׁהוּא רָשָׁע וְאֵין הַדַּיָּנִים מַכִּירִין רִשְׁעוֹ אָסוּר לוֹ לְהָעִיד עִמּוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עֵדוּת אֱמֶת. מִפְּנֵי שֶׁמִּצְטָרֵף עִמּוֹ וְנִמְצָא זֶה הַכָּשֵׁר הֵשִׁית יָדוֹ עִם הָרָשָׁע עַד שֶׁנִּתְקַבְּלָה עֵדוּתוֹ. וְאֵין צָרִיךְ

לוֹמַר עַד כָּשֵׁר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בְּעֵדוּת לַחֲבֵרוֹ וְיָדַע שֶׁהָעֵד הַשֵּׁנִי עִמּוֹ עֵד שֶׁקָּר שֶׁאָסוּר לוֹ לְהָעִיד שֶׁנֶּאֱמַר אַל תָּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע׃

ב אֵי זֶהוּ רָשָׁע כָּל שֶׁעָבַר עֲבֵרָה שֶׁחַיָּבִין עָלֶיהָ מַלְקוֹת זֶהוּ רָשָׁע וּפָסוּל. שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה קָרְאָה לַמְחֻיָּב מַלְקוֹת רָשָׁע שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ב) "וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע". וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מְחֻיָּב מִיתַת בֵּית דִּין שֶׁהוּא פָּסוּל שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר לה לא) "אֲשֶׁר הוּא רָשָׁע לָמוּת"׃

ג עָבַר עֲבֵרָה שֶׁחַיָּבִין עָלֶיהָ מַלְקוֹת מִן הַתּוֹרָה הֲרֵי זֶה פָּסוּל מִן הַתּוֹרָה. וְאִם הָיָה הַחִיּוּב שֶׁבָּהּ מִדִּבְרֵיהֶם הֲרֵי זֶה פָּסוּל מִדִּבְרֵיהֶם. כֵּיצַד. אָכַל בְּשַׂר בְּהֵמָה בְּחָלָב אוֹ שֶׁאָכַל נְבֵלוֹת וּשְׁקָצִים וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן בֵּין לְהַאֲבוֹן בֵּין לְהַכְעִיס. אוֹ שֶׁחִלֵּל אֶת יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן. אוֹ שֶׁלָּבַשׁ שַׁעַטְנֵז שֶׁהוּא שׁוּעַ אוֹ טָווּי אוֹ נוּז. הֲרֵי זֶה פָּסוּל לְעֵדוּת מִן הַתּוֹרָה. אֲבָל אִם אָכַל בְּשַׂר עוֹף בְּחָלָב. אוֹ שֶׁחִלֵּל יוֹם טוֹב שֵׁנִי שֶׁל גְּלִיּוֹת. אוֹ שֶׁלָּבַשׁ בֶּגֶד צֶמֶר שֶׁאָבַד בּוֹ חוּט שֶׁל פִּשְׁתָּן וְכֵיוֹצֵא בּוֹ. הֲרֵי הוּא פָּסוּל מִדִּבְרֵיהֶם. וּכְבָר מָנִינוּ כָּל עֲבֵרָה שֶׁחַיָּבִין עָלֶיהָ מַלְקוֹת. וּכְבָר נִתְבָּאֵר בְּכָל מְצָוָה וּמְצָוָה דְּבָרִים שֶׁאֲסוּרִים מִן הַתּוֹרָה וּדְבָרִים שֶׁאֲסוּרִין מִדִּבְרֵיהֶם׃

ד וְעוֹד יֵשׁ שָׁם רְשָׁעִים שֶׁהֵן פְּסוּלִין לְעֵדוּת אַף עַל פִּי שֶׁהֵן בְּנֵי תַּשְׁלוּמִין וְאֵינָן בְּנֵי מַלְקוֹת. הוֹאִיל וְלוֹקְחִים מָמוֹן שֶׁאֵינוֹ שֶׁלָּהֶם בְּחָמָס פְּסוּלִין שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יט טז) "כִּי יָקוּם עֵד חָמָס בְּאִישׁ". כְּגוֹן הַגַּנָּבִים וְהַחַמְסָנִים אַף עַל פִּי שֶׁהֶחְזִיר פָּסוּל לְעֵדוּת מֵעֵת שֶׁגָּנַב אוֹ גָּזַל. וְכֵן עַד זוֹמֵם אַף עַל פִּי שֶׁהוּזַם בְּעֵדוּת מָמוֹן וְשִׁלֵּם הֲרֵי זֶה פָּסוּל מִן הַתּוֹרָה לְכָל עֵדוּת. וּמֵאֵימָתַי הוּא נִפְסָל מֵעֵת שֶׁהֵעִיד בְּבֵית דִּין. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הוּזַם עַל אוֹתָהּ עֵדוּת אֶלָּא אַחַר כַּמָּה יָמִים. וְכֵן הַמַּלְוֶה בְּרִבִּית אֶחָד הַמַּלְוֶה וְאֶחָד הַלּוֶֹה שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין לְעֵדוּת. אִם רִבִּית קְצוּצָה עָשׂוּ הֲרֵי הֵן פְּסוּלִין מִן הַתּוֹרָה וְאִם אֲבַק רִבִּית עָשׂוּ הֲרֵי הֵן פְּסוּלִין מִדִּבְרֵיהֶם. וְכֵן כָּל הָעוֹבֵר עַל גֵּזֶל שֶׁל דִּבְרֵיהֶם הֲרֵי הוּא פָּסוּל מִדִּבְרֵיהֶם. כֵּיצַד. הַחַמְסָנִים וְהֵם הַלּוֹקְחִים קַרְקַע אוֹ מִטַּלְטְלִין שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן הַבְּעָלִים אַף עַל פִּי שֶׁנּוֹתְנִין הַדָּמִים הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין מִדִּבְרֵיהֶם. וְכֵן הָרוֹעִים אֶחָד רוֹעֵי בְּהֵמָה דַּקָּה וְאֶחָד רוֹעֵי בְּהֵמָה גַּסָּה שֶׁל עַצְמָן הֲרֵי הֵן פְּסוּלִין שֶׁחֶזְקָתָן פּוֹשְׁטִין יְדֵיהֶן בְּגֵזֶל וּמְנִיחִים בְּהֶמְתָּן לִרְעוֹת בְּשָׂדוֹת וּפַרְדֵּסִים שֶׁל אֲחֵרִים וּלְפִיכָךְ סְתָם רוֹעֶה פָּסוּל. וּמְגַדְּלֵי בְּהֵמָה דַּקָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל פְּסוּלִין אֲבָל בְּחוּצָה לָאָרֶץ כְּשֵׁרִין. וּמֻתָּר לְגַדֵּל בְּהֵמָה גַּסָּה בְּכָל מָקוֹם. וְכֵן הַמּוֹכְסִין סְתָמָן פְּסוּלִין מִפְּנֵי שֶׁחֶזְקָתָן לְקַח יוֹתֵר מִדְּבָר הַקָּצוּב לָהֶם בְּדִין הַמַּלְכוּת וְלוֹקְחִין הֶתֵּר לְעַצְמָן. אֲבָל גַּבָּאֵי מְנַת הַמֶּלֶךְ סְתָמָן כְּשֵׁרִין וְאִם נוֹדַע שֶׁלָּקְחוּ אֲפִלּוּ פַּעַם אַחַת יֶתֶר מִן הָרָאוּי לָהֶם לִגְבּוֹת הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין. וְכֵן מַפְרִיחֵי יוֹנִים בַּיִּשּׁוּב פְּסוּלִין מִפְּנֵי שֶׁחֶזְקָתָן שֶׁגּוֹזְלִים יוֹנִים שֶׁל אֲחֵרִים בְּחִנָּם. וְכֵן סוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית וְהֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁיּוֹשְׁבִין בְּטֵלִים וְכֵיוָן שֶׁבָּאָה שְׁבִיעִית פּוֹשְׁטִים יְדֵיהֶן וּמַתְחִילִין לִשְׂא וְלִתֵּן בְּפֵרוֹת שֶׁחֶזְקַת אֵלּוּ שֶׁהֵן אוֹסְפִין פֵּרוֹת שְׁבִיעִית וְעוֹשִׂין בָּהֶן סְחוֹרָה. וְכֵן מְשַׁחֵק

בְּקַבָּיָא וְהוּא שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לוֹ אֻמָּנוּת אֶלָּא הוּא. הוֹאִיל וְאֵינוֹ עוֹסֵק בְּיִשּׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם הֲרֵי זֶה בְּחֶזְקַת שֶׁאוֹכֵל מִן הַקֻּבָּיָא שֶׁהוּא אַבַק גֶּזֶל. וְלֹא בְּקַבָּיָא בִּלְבַד אֶלָּא אֲפִלּוּ מְשַׂחֲקִים בְּקֻלְפֵּי אֱגוֹזִים וּקְלִפֵּי רִמּוֹנִים. וְכֵן לֹא יוֹנִים בִּלְבַד אָמְרוּ אֶלָּא אֲפִלּוּ הַמְשַׂחֲקִים בִּבְהֵמָה חַיָּה וְעוֹף וְאוֹמֵר כָּל הַקּוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ אוֹ כָּל הַנּוֹצֵחַ אֶת חֲבֵרוֹ יִטֹּל בְּעָלָיו אֶת שְׁנֵיהֶן. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בִּשְׁחוֹק זֶה. וְהוּא שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לוֹ אֻמָּנוּת אֶלָּא שְׁחוֹק זֶה הֲרֵי הוּא פָּסוּל. וְכָל אֵלּוּ פְּסוּלִין מִדִּבְרֵיהֶם:

ה אָרִיס שֶׁלָּקַח דָּבָר מוּעָט מִן הַפֵּרוֹת שֶׁבִּכְּרוּ בֵּימֵי נִיסָן וִימֵי תִּשְׁרֵי קֹדֶם שֶׁתִּגָּמֵר מְלַאכְתָּן. אַף עַל פִּי שֶׁלָּקַח שֶׁלֹּא מִדַּעַת בַּעַל הַשָּׂדֶה אֵינוֹ גַּנָּב וְכָשֵׁר לְעֵדוּת. שֶׁאֵין בַּעַל הַשָּׂדֶה מַקְפִּיד עָלָיו. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

פרק יא

א מִי שֶׁאֵינוֹ לֹא בְּמִקְרָא וְלֹא בְּמִשְׁנָה וְלֹא בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ הֲרֵי זֶה בְּחֶזְקַת רָשָׁע וּפָסוּל לְעֵדוּת מִדִּבְרֵיהֶם. שֶׁכָּל מִי שֶׁיֵּרֵד עַד כְּדֵי חֶזְקָה שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל רֹב הָעֲבֵרוֹת שֶׁיְּבוֹאוּ לְיָדוֹ:

ב לְפִיכָךְ אֵין מוֹסְרִין עֵדוּת לְעַם הָאָרֶץ וְאֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ עֵדוּת אֶלָּא אִם כֵּן הַחֶזֵק שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּמִצְוֹת וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים וְנוֹהֵג בְּדַרְכֵי הַיְשָׁרִים וְיֵשׁ בּוֹ דֶּרֶךְ אֶרֶץ מְקַבְּלִין עֵדוּתוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עַם הָאָרֶץ וְאֵינוֹ לֹא בְּמִקְרָא וְלֹא בְּמִשְׁנָה:

ג נִמְצָאתָ אוֹמֵר כָּל תַּלְמִיד חָכָם בְּחֶזְקַת כָּשֵׁר עַד שֶׁיִּפָּסֵל. כָּל עַם הָאָרֶץ בְּחֶזְקַת שֶׁהוּא פָּסוּל עַד שֶׁיֶּחֱזַק שֶׁהוּא הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַיְשָׁרִים:

ד וְכָל מִי שֶׁיִּקַּבֵּל עֵדוּת עַם הָאָרֶץ טָרֵם שֶׁתִּהְיֶה לוֹ חֶזְקָה זוֹ אוֹ קֹדֶם שֶׁיְּבוֹאוּ עֵדִים וְיָעִידוּ שֶׁהוּא נוֹהֵג בְּמִצְוֹת וּבְדֶרֶךְ אֶרֶץ הֲרֵי זֶה הֶדְיוֹט וְעָתִיד לִתֵּן אֶת הַדִּין שֶׁהֲרֵי מְאַבֵּד מָמוֹנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַל פִּי רְשָׁעִים:

ה וְכֵן הַבָּזוּיִין פְּסוּלִין לְעֵדוּת מִדִּבְרֵיהֶם וְהֵם הָאֲנָשִׁים שֶׁהוֹלְכִין וְאוֹכְלִין בַּשּׁוּק בִּפְנֵי כָּל הָעָם וּכְגוֹן אֵלּוּ שֶׁהוֹלְכִין עֲרוּמִים בַּשּׁוּק בְּעֵת שֶׁהֵן עוֹסְקִין בִּמְלַאכְתָּה מְנֻוֶּלֶת וְכַיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ שֶׁאֵין מַקְפִּידִין עַל הַבּשֶׁת. שֶׁכָּל אֵלּוּ חֲשׁוּבִין כְּכֶלֶב וְאֵין מַקְפִּידִין עַל עֵדוּת שֶׁקֶר. וּמִכְּלַל אֵלּוּ הָאוֹכְלִין צְדָקָה שֶׁל עַכּוּ"ם בְּפַרְהֶסְיָא אַף עַל פִּי שֶׁאֶפְשָׁר לָהֶן שֶׁיְּזוֹנוּ בְּצִנְעָה מְבַזִּים עַצְמָן וְאֵינָן חוֹשְׁשִׁין. כָּל אֵלּוּ פְּסוּלִין מִדִּבְרֵיהֶם:

ו מַה בֵּין פָּסוּל לְעֵדוּת מִן הַתּוֹרָה לְפָסוּל מִדִּבְרֵיהֶם. שֶׁהַפָּסוּל מִן הַתּוֹרָה שֶׁהֵעִיד עֵדוּתוֹ בְּטֵלָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִכְרִיזוּ עָלָיו בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְהַפָּסוּל מִדִּבְרֵיהֶם צָרִיךְ הַכְרָזָה. לְפִיכָךְ כָּל עֵדוּת שֶׁהֵעִיד קֹדֶם שֶׁהִכְרִיזוּ עָלָיו מְקַבְּלִין אוֹתָהּ כְּדֵי שֶׁלֹּא לְאַבֵּד זְכוּת הָעָם שֶׁהֲרֵי לֹא יָדְעוּ שֶׁהוּא פָּסוּל וְאֵין פְּסוּלוֹ אֶלָּא מִדִּבְרֵיהֶם:

ז עֵד אֶחָד נֶאֱמָן בְּאִסּוּרִין אַף עַל פִּי שֶׁהוּא פָּסוּל לִשְׁאָר עֵדִיּוֹת. שֶׁהֲרֵי רָשָׁע בַּעֲבֵרָה שֶׁשְּׁחַט שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה וְנֶאֱמָן לוֹמַר כַּהֲלָכָה שְׁחַטְתִּי. אֲבָל הֶחְשׁוּד עַל דָּבָר אֵינוֹ נֶאֱמָן עַל שֶׁלּוֹ אֲבָל נֶאֱמָן הוּא עַל אֲחֵרִים:

ח לְפִיכָךְ הֶחְשׁוּד עַל דָּבָר יֵשׁ לוֹ לָדוּן בּוֹ וּלְהַעִיד בּוֹ לַאֲחֵרִים. חָזָקָה אֵין אָדָם חוֹטֵא כְּדֵי שֶׁיְּהֵנוּ אֲחֵרִים. כֵּיצַד. נֶאֱמָן עַם הָאָרֶץ לוֹמַר פֵּרוֹת פְּלוֹנִי מְתֻקָּנִים הֵם. וְנֶאֱמָן הַנֶּחְשָׁד לְמִכֹּר בְּשַׂר בְּכוֹר לוֹמַר בָּשָׂר זֶה שֶׁמּוֹכֵר פְּלוֹנִי חֻלִּין הוּא. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה מִשְּׁאָר הָאִסּוּרִין. לְפִי שֶׁאֵימַת הָאִסּוּרִים עַל הָרְשָׁעִים וְאֵין אֵימַת הַמָּמוֹן עֲלֵיהֶן:

ט מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל לֹא מְעִידִין וְלֹא מְעִידִין עֲלֵיהֶן מִפְּנֵי שֶׁהֵן אַלְמִים בַּעֲלֵי זְרוֹעַ וְאֵינָן נִכְנָעִין תַּחַת עֹל הַדַּיָּנִים. אֲבָל כֹּהֵן גָּדוֹל מְעִידִין עָלָיו וּמַעִיד הוּא לַמֶּלֶךְ בְּבֵית דִּין הַגָּדוֹל כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

י הַמּוֹסְרִין וְהָאֶפִּיקוֹרוֹסִין וְהַמּוּמָרִים לֹא הִצְרִיכוּ חֲכָמִים לִמְנוֹתָן בִּכְלַל פְּסוּלֵי עֵדוּת שֶׁלֹּא מָנוּ אֶלָּא רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל. אֲבָל אֵלּוּ הַמּוֹרְדִין הַכּוֹפְרִין פְּחוּתִין הֵן מִן הָעַכּוּ"ם. שֶׁהָעַכּוּ"ם לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין וְיֵשׁ לַחֲסִידֵיהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. וְאֵלּוּ מוֹרִידִין וְלֹא מַעֲלִין וְאֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא:

פרק יב

א כָּל הַנִּפְסָל בַּעֲבֵרָה אִם הֵעִידוּ עָלָיו שְׁנֵי עֵדִים שֶׁעָשָׂה עֲבֵרָה פְּלוֹנִית אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִתְרוּ בּוֹ שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ לוֹקֶה הֲרֵי זֶה פָּסוּל לְעֵדוּת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁעָבַר עַל דְּבָרִים שֶׁפָּשַׁט בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵן עֲבֵרָה. כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁבַּע לַשֶּׁקֶר אוֹ לַשָּׁוְא אוֹ גָּזַל אוֹ גָּנַב אוֹ אָכַל נְבֵלָה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ. אֲבָל אִם רָאוּהוּ עֲדִים עוֹבֵר עַל דָּבָר שֶׁקָּרוֹב הָעוֹשֶׂה לְהִיוֹת שׁוֹגֵג צְרִיכִין לְהַזְהִירוֹ וְאַחַר כָּךְ יִפָּסֵל. כֵּיצַד. רָאוּהוּ קוֹשֵׁר אוֹ מַתִּיר בְּשַׁבָּת צְרִיכִין לְהוֹדִיעוֹ שֶׁזֶּה חִלּוּל שַׁבָּת מִפְּנֵי שֶׁרֹב הָעָם אֵינָן יוֹדְעִין זֶה. וְכֵן אִם רָאוּהוּ עוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּשַׁבָּת אוֹ בַּיּוֹם טוֹב צְרִיכִין לְהוֹדִיעוֹ שֶׁהַיּוֹם שַׁבָּת שֶׁמָּא שׁוֹכֵחַ הוּא. וְכֵן הַמְשַׁחֵק בְּקֻבְיָא תָּמִיד אוֹ מִי שֶׁנַּעֲשָׂה מוֹכֵס אוֹ גַּבַּאי שֶׁמּוֹסִיף לְעַצְמוֹ צְרִיכִין הָעֵדִים לְהוֹדִיעוֹ שֶׁהֲעוֹשֶׂה דָּבָר זֶה פָּסוּל לְעֵדוּת. שֶׁרֹב הָעָם אֵינָן יוֹדְעִים דְּבָרִים אֵלּוּ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר כָּל עֲבֵרָה שֶׁהַדְּבָרִים מְרֻאִים לְעֵדִים שֶׁזֶּה יָדַע שֶׁהוּא רָשָׁע וְעָבַר בְּזָדוֹן אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִתְרוּ בּוֹ הֲרֵי זֶה פָּסוּל לְעֵדוּת וְאֵינוֹ לוֹקֶה:

ב אֵין אָדָם נִפְסָל בַּעֲבֵרָה עַל פִּי עַצְמוֹ. כֵּיצַד. הֲרֵי שֶׁבָּא לְבֵית דִּין וְאָמַר שֶׁגָּנַב אוֹ גָּזַל אוֹ הִלְוָה בְּרִבִּית. אַף עַל פִּי שֶׁמְּשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ אֵינוֹ נִפְסָל. וְכֵן אִם אָמַר שֶׁאָכַל נְבֵלָה אוֹ בָּעַל אִסּוּרָה אֵינוֹ נִפְסָל עַד שֶׁיִּהְיוּ שָׁם שְׁנֵי עֵדִים שֶׁאֵין אָדָם מֵשִׂים אֶת עַצְמוֹ רָשָׁע. לְפִיכָךְ רָאוּבֵן שֶׁהֵעִיד עָלָיו שִׁמְעוֹן שֶׁהִלְוָה בְּרִבִּית וְהֵעִיד לֵוִי וְאָמַר לִי הִלְוָה בְּרִבִּית. הֲרֵי רָאוּבֵן

נִפְסָל בְּעֵדוּת שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אַף עַל פִּי שֶׁהֲרֵי הוֹדָה לֵוִי שֶׁלָּוָה בְּרִבִּית אֵינוֹ מֵשִׂים עַצְמוֹ רָשָׁע וְנֶאֱמָן עַל רְאוּבֵן וְאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל עַצְמוֹ. וְכֵן מִי שֶׁהֵעִיד שֶׁפִּלּוֹנִי רָבָעוֹ בֵּין בְּאָנְסוֹ שֶׁל נִרְבָּע בֵּין בִּרְצוֹנוֹ הוּא וְאַחֵר מִצְטָרְפִין לְהָרְגוֹ. פִּלּוֹנִי בָּא עַל אִשְׁתִּי הוּא וְאַחֵר מִצְטָרְפִין לְהָרְגוֹ אֲבָל לֹא לְהָרְגָהּ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. פִּלּוֹנִי רָבַע אֶת שׁוֹרִי הוּא וְאַחֵר מִצְטָרְפִין לְהָרְגוֹ שֶׁאֵין אָדָם קָרוֹב אֵצֶל מָמוֹנוֹ:

ג שְׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ עַל אֶחָד שֶׁהוּא פָּסוּל בַּעֲבֵרָה מֵאֵלּוּ הָעֲבֵרוֹת וּבָאוּ שְׁנַיִם וְהֵעִידוּ שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה וְחָזַר בּוֹ אוֹ שֶׁלָּקָה הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר. אֲבָל אִם בָּאוּ שְׁנַיִם וְהִכְחִישׁוּם וְאָמְרוּ לֹא עָשָׂה עֲבֵרָה זוֹ וְלֹא נִפְסַל הֲרֵי זֶה סָפֵק פָּסוּל. לְפִיכָךְ לֹא יָעִיד וְאֵין מוֹצִיאִין מָמוֹן בְּעֵדוּתוֹ וְלֹא יָדוּן עַד שֶׁיִּוָּדַע שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה:

ד כָּל מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב מַלְקוֹת בֵּין שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה בֵּין שֶׁלָּקָה בְּבֵית דִּין חוֹזֵר לְכַשְׁרוּתוֹ. אֲבָל שְׁאָר פְּסוּלֵי עֵדוּת שֶׁהֵן פְּסוּלִין מִשּׁוּם מָמוֹן שֶׁחָמְסוּ אוֹ שֶׁגָּזְלוּ אַף עַל פִּי שֶׁשִּׁלְּמוּ צְרִיכִין תְּשׁוּבָה וַהֲרֵי הֵן פְּסוּלִין עַד שֶׁיִּוָּדַע שֶׁחָזְרוּ בָּהֶן מִדַּרְכָּן הָרָע:

ה מֵאֵימָתַי חֲזָרַת מַלְוִים בְּרִבִּית מִשֶּׁיִּקָּרְעוּ שִׁטְרוֹתֵיהֶן מֵעַצְמָן. וְיַחְזְרוּ בָּהֶן חֲזָרָה גְּמוּרָה שֶׁלֹּא יַלְווּ בְּרִבִּית אֲפִלּוּ לְעַכּוּ"ם:

ו מֵאֵימָתַי חֲזָרַת הַמְשַׁחֲקִין בְּקֻבְיָא מִשֶּׁיִּשְׁבְּרוּ אֶת פַּסִיפְסֵיהֶם. וְיַחְזְרוּ בָּהֶן חֲזָרָה גְּמוּרָה שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ אֲפִלּוּ בְּחִנָּם:

ז מֵאֵימָתַי חֲזָרַת מַפְרִיחֵי יוֹנִים מִשֶּׁיִּשְׁבְּרוּ אֶת הַכֵּלִים שֶׁצָּדִין בָּהֶן. וְיַחְזְרוּ בָּהֶן חֲזָרָה גְּמוּרָה שֶׁאֲפִלּוּ בַּמִּדְבָּר לֹא יַעֲשׂוּ:

ח מֵאֵימָתַי חֲזָרַת סוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית מִשֶּׁתַּגִּיעַ שְׁבִיעִית וְיִבָּדְקוּ. וְלֹא חֲזָרַת דְּבָרִים בִּלְבַד אֶלָּא כּוֹתֵב אֲנִי פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי כָּנַסְתִּי מָאתַיִם זוּז מִפֵּרוֹת שְׁבִיעִית וַהֲרֵי הֵם נְתוּנִים בְּמַתָּנָה לָעֲנִיִּים:

ט מֵאֵימָתַי חֲזָרַת הַמּוֹעֵל בִּשְׁבוּעָה מִשֶּׁיָּבוֹא לְבֵית דִּין שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ וְיֹאמַר לָהֶם חָשׁוּד אֲנִי אוֹ יִתְחַיֵּב שְׁבוּעָה בְּבֵית דִּין שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ בְּמָמוֹן חָשׁוּב יְשַׁלֵּם וְלֹא יִרְצֶה לְהִשָּׁבַע. וְכֵן טַבָּח שֶׁהָיָה בּוֹדֵק לְעַצְמוֹ וּמוֹכֵר וְיָצְאת טְרֵפָה מִתַּחַת יָדוֹ שֶׁהֲרֵי הוּא בְּכְלַל אוֹכְלֵי טְרֵפָה שֶׁהֵן פְּסוּלִין לְעֵדוּת. הֲרֵי זֶה פָּסוּל לְעֵדוּת עַד שֶׁיֵּרָאֶה מִמַּעֲשָׂיו שֶׁנִּחַם עַל רָעָתוֹ. וְיִלְבַּשׁ שְׁחוֹרִים וְיִכָּסֶה שְׁחוֹרִים וְיֵלֵךְ לְמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ וְיַחְזִיר אֲבֵדָה בְּמָמוֹן חָשׁוּב. אוֹ יוֹצִיא טְרֵפָה מִתַּחַת יָדוֹ בְּדָבָר חָשׁוּב:

י וְכֵן עֵד זוֹמֵם שֶׁהָלַךְ לְמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ וְנָתְנוּ לוֹ מָמוֹן חָשׁוּב לְהָעִיד בְּשֶׁקֶר וְלֹא רָצָה הֲרֵי זֶה עָשָׂה תְּשׁוּבָה וְחָזַר לְכַשְׁרוּתוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

פרק יג

א הַקְּרוֹבִים פְּסוּלִים לְעֵדוּת מִן הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כד טז) "לֹא יוּמְתוּ אָבוֹת עַל בָּנִים". מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ שֶׁבִּכְלַל לָאו זֶה שֶׁלֹּא יוּמְתוּ אָבוֹת עַל פִּי בָּנִים וְלֹא בָּנִים עַל פִּי אָבוֹת. וְהוּא הַדִּין לִשְׁאָר קְרוֹבִים. אֵין פְּסוּלִין מִדִּין תּוֹרָה אֶלָּא קְרוֹבִים מִמִּשְׁפַּחַת אָב בִּלְבַד. וְהֵם הָאָב עִם הַבֵּן וְעִם בֶּן הַבֵּן. וְהָאַחִין מִן הָאָב זֶה עִם זֶה וּבְנֵיהֶן זֶה עִם זֶה וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר הַדּוֹדִים עִם בֶּן אֲחִיו. אֲבָל שְׁאָר הַקְּרוֹבִים מִן הָאֵם אוֹ מִדֶּרֶךְ הָאִישׁוּת כֻּלָּן פְּסוּלִין מִדִּבְרֵיהֶם:

ב הַגֵּרִים אֵינָן בִּדִּין הַקְּרוֹבִים. אֲפִלּוּ שְׁנֵי אַחִים תְּאוֹמִים שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ מְעִידִין זֶה לָזֶה. שֶׁהַגֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד הוּא חָשׁוּב:

ג הָאַחִים זֶה עִם זֶה בֵּין מִן הָאֵם בֵּין מִן הָאָב הֲרֵי הֵן רִאשׁוֹן בְּרִאשׁוֹן. וּבְנֵיהֶם זֶה עִם זֶה שֵׁנִי בְּשֵׁנִי. וּבְנֵי בְּנֵיהֶם זֶה עִם זֶה שְׁלִישִׁי בְּשְׁלִישִׁי:

ד וּלְעוֹלָם שְׁלִישִׁי בְּרִאשׁוֹן כָּשֵׁר וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שְׁלִישִׁי בְּשֵׁנִי. אֲבָל שֵׁנִי בְּשֵׁנִי וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֵׁנִי בְּרִאשׁוֹן שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִים:

ה הָאָב עִם בְּנוֹ כְּרִאשׁוֹן בְּרִאשׁוֹן הוּא. לְפִיכָךְ הָאָב עִם בֶּן בְּנוֹ פָּסוּל. וְעִם בֶּן בֶּן בְּנוֹ שֶׁהוּא רְבִיעִי מִמֶּנּוּ כָּשֵׁר מִפְּנֵי שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי בְּרִאשׁוֹן. וְכֵן הַדֶּרֶךְ בִּנְקֵבוֹת. כֵּיצַד. שְׁתֵּי אֲחָיוֹת אוֹ אָח וַאֲחוֹתוֹ בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם הֲרֵי הֵם רִאשׁוֹן בְּרִאשׁוֹן. בְּנֵיהֶם בֵּין זְכָרִים בֵּין נְקֵבוֹת שֵׁנִי בְּשֵׁנִי. בְּנֵי בְּנֵיהֶם אוֹ בְּנוֹת בְּנוֹתֵיהֶן שְׁלִישִׁי בְּשְׁלִישִׁי. כְּדֶרֶךְ שֶׁאַתָּה מוֹנֶה בִּזְכָרִים רִאשׁוֹן שֵׁנִי וּשְׁלִישִׁי כָּךְ אַתָּה מוֹנֶה בִּנְקֵבוֹת:

ו כָּל אִשָּׁה שֶׁאַתָּה פָּסוּל לָהּ כָּךְ אַתָּה פָּסוּל לְבַעְלָהּ שֶׁהַבַּעַל כְּאִשְׁתּוֹ. וְכָל בַּעַל שֶׁאַתָּה פָּסוּל לוֹ כָּךְ אַתָּה פָּסוּל לְאִשְׁתּוֹ שֶׁהָאִשָּׁה כְּבַעְלָהּ:

ז כָּל שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁהֵן זוֹ עִם זוֹ שֵׁנִי בְּשֵׁנִי בַּעְלֵיהֶן מְעִידִין זֶה לָזֶה. אֲבָל אִם הָיָה רִאשׁוֹן בְּרִאשׁוֹן כְּגוֹן שֶׁלָּקַח זֶה אִשָּׁה וְזֶה בִּתָּהּ אֵין מְעִידִין זֶה לָזֶה:

ח וְכֵן בַּעֲלֵי אֲחָיוֹת פְּסוּלִין זֶה לָזֶה וַהֲרֵי הֵן רִאשׁוֹן בְּרִאשׁוֹן:

ט וְכֵן לֹא יָעִיד לְבֶן אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ וְלֹא לְבַעַל בַּת אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ. אֲבָל מֵעִיד הוּא לְבֶן בַּעַל אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת:

י כָּל אִישׁ שֶׁאֵין אַתָּה מֵעִיד לוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא בַּעַל קְרוֹבָתְךָ הֲרֵי אַתָּה מֵעִיד לִשְׁאָר קְרוֹבָיו כְּגוֹן בְּנוֹ וְאָחִיו. וְכֵן כָּל אִשָּׁה שֶׁאֵין אַתָּה מֵעִיד לָהּ מִפְּנֵי שֶׁהִיא אֵשֶׁת קְרוֹבְךָ הֲרֵי אַתָּה מֵעִיד לִשְׁאָר קְרוֹבֶיהָ:

יא אֲבִי כַלָּה וַאֲבִי חָתָן מְעִידִים זֶה לָזֶה:

יב אֲחֵי הָאָח מִן הָאֵם מְעִידִין זֶה לָזֶה שֶׁהֲרֵי אֵין בֵּינֵיהֶן קָרְבָה כְּלָל. כֵּיצַד. רָחֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לְיוֹסֵף וְיָלְדָה מִמֶּנּוּ רְאוּבֵן. וְהָיָה לְיוֹסֵף בֵּן מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת וְהוּא מְנַשֶּׁה. וּמֵת יוֹסֵף וְנִשֵּׂאת לְשִׁמְעוֹן וְיָלְדָה מִמֶּנּוּ יְהוּדָה. הֲרֵי מְנַשֶּׁה וִיהוּדָה מְעִידִין זֶה לָזֶה:

יג הָאִישׁ עִם אִשְׁתּוֹ רִאשׁוֹן בְּרִאשׁוֹן. לְפִיכָךְ אֵינוֹ מֵעִיד לֹא לִבְנָהּ. וְלֹא לְאֵשֶׁת בְּנָהּ. וְלֹא לְבַתָּהּ. וְלֹא לְבַעַל בִּתָּהּ. וְלֹא לְאָבִיהָ. וְלֹא לְאִמָּהּ. וְלֹא לְבַעַל אִמָּהּ. וְלֹא לְאֵשֶׁת אָבִיהָ:

יד אִשְׁתּוֹ אֲרוּסָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגְמְרָה הָאֵישׁוּת הֲרֵי הִיא כִּנְשׂוּאָה לְעִנְיַן עֵדוּת. [בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים] בַּאֲרוּסָתוֹ עַצְמָהּ שֶׁאֵינוֹ מֵעִיד לָהּ. אֲבָל אִם הֵעִיד לִקְרוֹבֵי אֲרוּסָתוֹ כְּגוֹן בַּעַל אֲחוֹתָהּ אוֹ בְּנָהּ וּבִתָּהּ וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן אֵין פּוֹסְלִין אוֹתָהּ עַד שֶׁיִּשָּׂאֶנָּה:

טו זֶה שֶׁפְּסָלָה תּוֹרָה עֵדוּת הַקְּרוֹבִים לֹא מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֶזְקַת אוֹהֲבִין זֶה אֶת זֶה. שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מֵעִיד לוֹ לֹא לְטוֹבָתוֹ וְלֹא לְרָעָתוֹ. אֶלָּא גְּזֵרַת הַכָּתוּב הוּא. לְפִיכָךְ הָאוֹהֵב וְהַשּׂוֹנֵא כָּשֵׁר לְעֵדוּת אַף עַל פִּי שֶׁהוּא פָּסוּל לְדַיָּנוּת. שֶׁלֹּא גָּזְרָה תּוֹרָה אֶלָּא עַל הַקְּרוֹבִים:

פרק יד

א כָּל מִי שֶׁאֵין אַתָּה מֵעִיד לוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא בַּעַל קְרוֹבָתְךָ. אִם מֵתָה אִשְׁתּוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהִנִּיחָה לוֹ בָּנִים הֲרֵי זֶה נִתְרַחֵק וְכָשֵׁר:

ב מִי שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ לַחֲבֵרוֹ עֵדוּת עַד שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה חֲתָנוֹ וְנַעֲשָׂה חֲתָנוֹ. אוֹ שֶׁיָּדַע הָעֵדוּת וְהוּא פִּקֵּחַ וְאַחַר כָּךְ נִתְחָרֵשׁ. פָּתוּחַ וְנִסְתַּמֵּא אַף עַל פִּי שֶׁיָּכוֹל לְכַוֵּן מִדַּת הַקַּרְקַע שֶׁהוּא מֵעִיד בָּהּ וּמְסַיֵּם מְצָרֶיהָ. שָׁפוּי וְנִשְׁתַּטָּה. הֲרֵי זֶה פָּסוּל. אֲבָל אִם הָיָה יוֹדֵעַ לוֹ עֵדוּת עַד שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה חֲתָנוֹ וְנַעֲשָׂה חֲתָנוֹ וּמֵתָה בִּתּוֹ. פִּקֵּחַ וְנִתְחָרֵשׁ וְחָזַר וְנִתְפַּקֵּחַ שָׁפוּי וְנִשְׁתַּטָּה וְחָזַר וְנִשְׁתַּפֵּה פָּתוּחַ וְנִסְתַּמֵּא וְחָזַר וְנִתְפַּתֵּחַ כָּשֵׁר. זֶה הַכְּלָל כָּל שֶׁתִּחְלָתוֹ וְסוֹפוֹ בְּכַשְׁרוּת אַף עַל פִּי שֶׁנִּפְסַל בֵּינַתַיִם כָּשֵׁר. תְּחִלָּתוֹ בְּפִסְלוּת אַף עַל פִּי שֶׁסּוֹפוֹ בְּכַשְׁרוּת פָּסוּל. לְפִיכָךְ מִי שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ בְּעֵדוּת וְהוּא קָטָן וּבָא וְהֵעִיד בָּהּ כְּשֶׁהוּא גָּדוֹל אֵינָהּ כְּלוּם:

ג וְיֵשׁ דְּבָרִים שֶׁסּוֹמְכִין בָּהֶן עַל עֵדוּת שֶׁמֵּעִיד כְּשֶׁהוּא גָּדוֹל הוֹאִיל וְהֵם דְּבָרִים שֶׁל דִּבְרֵיהֶם. וְאֵלּוּ הֵן הַדְּבָרִים שֶׁאָדָם נֶאֱמָן לְהָעִיד בְּגָדְלוֹ עַל מַה שֶּׁרָאָה בְּקִטְנוֹ. נֶאֱמָן אָדָם לוֹמַר זֶה כָּתַב יָדוֹ שֶׁל אָבִי אוֹ שֶׁל רַבִּי אוֹ שֶׁל אָחִי מִפְּנֵי שֶׁקִּיּוּם שְׁטָרוֹת מִדִּבְרֵיהֶם. זָכוּר אֲנִי בְּפִלּוֹנִית שֶׁנִּשֵּׂאת וְנַעֲשָׂה לָהּ מִנְהָג הַבְּתוּלוֹת. הוֹאִיל וְרֹב נָשִׁים בְּתוּלוֹת נִשְׂאוֹת וּכְתֻבָּה מִדִּבְרֵיהֶם. שֶׁהַמָּקוֹם הַזֶּה בֵּית הַפָּרָס מִפְּנֵי שֶׁטָּמְאָתוֹ מִדִּבְרֵיהֶם. וְעַד כָּאן הָיִינוּ בָּאִין בְּשַׁבָּת שֶׁצִּמְצוּם הַתְּחוּם עַד אַלְפַּיִם אַמָּה בִּלְבַד מִדִּבְרֵיהֶם. שֶׁהָיָה אִישׁ פִּלּוֹנִי יוֹצֵא מִבֵּית הַסֵּפֶר לִטְבֹּל וְלֶאֱכֹל בְּתִרוּמָתוֹ לָעֶרֶב. וְשֶׁהָיָה חוֹלֵק עִמָּנוּ תְּרוּמָה. וְשֶׁהֵיינוּ מוֹלִיכִים חַלָּה וּמַתָּנוֹת לְפִלּוֹנִי כֹּהֵן עַל יְדֵי עַצְמוֹ. וְאָמַר לִי אַבָּא מִשְׁפָּחָה זוֹ כְּשֵׁרָה מִשְׁפָּחָה זוֹ פְּסוּלָה. וְאָכַלְנוּ

בַּקָּצָה שֶׁל פְּלוֹנִי שֶׁהֶאֱכִילוּנִי אֶחָיו כְּדֵי לְהוֹדִיעַ שֶׁאֲחִיהֶם פְּלוֹנִי נָשָׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ. שֶׁכָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים לְהַחֲזִיק זֶה הַכֹּהֵן לֶאֱכל בִּתְרוּמָה שֶׁל דִּבְרֵיהֶם אוֹ לִדְחוֹתוֹ מִמֶּנָּה:

ד כָּל אֵלּוּ שֶׁמֵּעִיד בָּהֶן הַגָּדוֹל בְּמַה שֶׁיָּדַע כְּשֶׁהָיָה קָטָן. אִם הָיָה עַכּוּ"ם אוֹ עֶבֶד כְּשֶׁרָאָה דְּבָרִים אֵלּוּ וְהֵעִיד אַחַר שֶׁנִּתְגַּיֵּר וְנִשְׁתַּחְרֵר אֵינוֹ נֶאֱמָן:

ה מִי שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ לַחֲבֵרוֹ בְּעֵדוּת עַד שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה גַּזְלָן וְנַעֲשָׂה גַּזְלָן. הוּא אֵינוֹ מֵעִיד עַל כְּתַב יָדוֹ. אֲבָל אִם הֶחְזִיק כְּתַב יָדוֹ שֶׁבִּשְׁטָר זֶה בְּבֵית דִּין קֹדֶם שֶׁיֵּעָשֶׂה גַּזְלָן הֲרֵי זֶה שְׁטַר כָּשֵׁר. וְכֵן אִם נַעֲשָׂה חֲתָנוֹ הוּא אֵינוֹ מֵעִיד עַל כְּתַב יָדוֹ אֲבָל אֲחֵרִים מְעִידִין. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶחְזִיק בְּבֵית דִּין אֶלָּא אַחַר שֶׁנַּעֲשָׂה חֲתָנוֹ הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר. שֶׁאֵינוֹ דּוֹמֶה הַפָּסוּל בַּעֲבֵרָה לְפָסוּל בְּקְרִיבָה. שֶׁהַפָּסוּל בַּעֲבֵרָה חָשׁוּד לְזַיֵּף:

ו שְׁטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁנֵי עֵדִים בִּלְבַד וּשְׁנֵיהֶם קְרוֹבִים זֶה לָזֶה אוֹ אֶחָד מִשְּׁנֵיהֶם פָּסוּל בַּעֲבֵרָה. אַף עַל פִּי שֶׁמָּסַר לוֹ הַשְּׁטָר בִּפְנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים הֲרֵי הוּא כְּחֵרֶס מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְזַיֵּף מִתּוֹכוֹ:

ז הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם בְּעֵדוּת אַחַת וְהָעֵדִים קְרוֹבִים לְאֶחָד מִמְּקַבְּלֵי הַמַּתָּנָה וּרְחוֹקִים מִן הַשֵּׁנִי. הֲרֵי הַשְּׁטָר פָּסוּל מִפְּנֵי שֶׁהוּא עֵדוּת אַחַת. אֲבָל אִם כָּתַב בִּשְׁטָר אֶחָד שֶׁנָּתַתִּי לִרְאוּבֵן חָצֵר פְּלוֹנִית וְשֶׁנָּתַתִּי לִשְׁמְעוֹן שָׂדֶה פְּלוֹנִית. נִמְצְאוּ הָעֵדִים קְרוֹבִים לָזֶה וּרְחוֹקִים מִזֶּה. זֶה שֶׁהֵם רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ מַתָּנָתוֹ קַיֶּמֶת שֶׁאֵלּוּ שְׁתֵּי עֵדוּיוֹת אַף עַל פִּי שֶׁהֵן בִּשְׁטָר אֶחָד. לְמָה זֶה דּוֹמֶה לְאוֹמֵר הֱיוּ עָלַי עֵדִים שֶׁנָּתַתִּי לִרְאוּבֵן כָּךְ וְכָךְ וְשֶׁנָּתַתִּי לִשְׁמְעוֹן כָּךְ וְכָךְ וְשֶׁלִּוִּיתִי מִלְּוֶה כָּךְ וְכָךְ שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁכָּתַב בִּשְׁטָר אֶחָד וְהַמַּקָּנֶה אִישׁ אֶחָד הֲרֵי אֵלּוּ שָׁלֹשׁ עֵדֻיּוֹת שֶׁאֵינָן תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ:

פרק טו

א כָּל עֵדוּת שֶׁתָּבוֹא הֲנָאָה לְאָדָם מִמֶּנָּה אֵינוֹ מֵעִיד בָּהּ שֶׁזֹּה הוּא כְּמֵעִיד עַל עַצְמוֹ. לְפִיכָךְ בְּנֵי הָעִיר שֶׁבָּא מְעַרְעֵר לְעַרְעֵר עֲלֵיהֶם בַּמֶּרְחָץ אוֹ בְּרִחוּב שֶׁל עִיר. אֵין אֶחָד מִבַּעֲלֵי הָעִיר מֵעִיד בְּדָבָר זֶה וְלֹא דַּן עַד שֶׁיְּסַלֵּק עַצְמוֹ בְּקִנְיָן גָּמוּר וְאַחַר כָּךְ יָעִיד אוֹ יָדִין:

ב בְּנֵי הָעִיר שֶׁנִּגְנַב סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁלָּהֶן הוֹאִיל וְלִשְׁמִיעָה הוּא עָשׂוּי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְאָדָם לְסַלֵּק עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ אֵין דָּנִין בְּדִינֵי אוֹתָהּ הָעִיר וְאֵין מְבִיאִין רְאָיָה מֵאַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ג הָאוֹמֵר תְּנוּ מָנֶה לַעֲנִיֵּי עִירִי אֵין דָּנִין בְּדִינֵי אוֹתָהּ הָעִיר וְאֵין מְבִיאִין רְאָיָה מֵאַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיוּ הָעֲנִיִּים סְמוּכִים עֲלֵיהֶם וּפוֹסְקִין עֲלֵיהֶן צְדָקָה. אֲפִלּוּ אָמְרוּ שְׁנַיִם מֵאַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר אָנוּ נוֹתְנִין דָּבָר הַקָּצוּב עָלֵינוּ וְנָעִיד אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶם. שֶׁהֲנָאָה הוּא לָהֶם שֶׁיִּתְעַשְּׁרוּ עֲנִיִּים אֵלּוּ הוֹאִיל וְהֵן סְמוּכִין עַל בְּנֵי הָעִיר. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ד קַרְקַע שֶׁבֵּין שְׁנֵי שֻׁתָּפִין שֶׁבָּא מְעַרְעֵר לְהוֹצִיאָהּ מִתַּחַת יַד הַשֻּׁתָּף. אֵינוֹ מֵעִיד לְשֻׁתָּפוֹ עָלֶיהָ אֶלָּא אִם סִלֵּק עַצְמוֹ מִמֶּנָּה וְקָנוּ מִיָּדוֹ שֶׁנִּתְּנָה לַשֻּׁתָּף וְשֶׁאִם בָּא בַּעַל חוֹב שֶׁלּוֹ וּטְרָפָהּ מִיַּד הַשֻּׁתָּף מְשַׁלֵּם לוֹ דָּמֶיהָ. וְאַחַר כָּךְ מֵעִיד לוֹ עָלֶיהָ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ה הָעוֹרֵר עַל הַשָּׂדֶה אִם יֵשׁ בָּהּ פֵּרוֹת אֵין הָאָרִיס מֵעִיד לוֹ עָלֶיהָ. שֶׁהֲרֵי רוֹצֶה הָאָרִיס לְהַעֲמִידָהּ בְּיַד בְּעָלֶיהָ כְּדֵי שֶׁיִּטֹּל חֶלְקוֹ בַּפֵּרוֹת. וְאִם אֵין בָּהּ פֵּרוֹת מֵעִיד. אֲבָל הַשּׂוֹכֵר אִם לָקַח הַשְׂכִּירוּת בְּיָדוֹ וְאָמַר כָּל מִי שֶׁתִּתְקַיֵּם שָׂדֶה זוֹ בְּיָדוֹ יִטֹּל הֲרֵי זֶה מֵעִיד. וְאִם כְּבָר נָתַן הַשְׂכִּירוּת לְבַעַל הַשָּׂדֶה אֵינוֹ מֵעִיד. כֵּיוָן שֶׁאִם תֵּצֵא הַשָּׂדֶה לַמְעַרְעֵר חַיָּב לִתֵּן לוֹ שְׂכַר כָּל הַשָּׁנִים שֶׁיָּשַׁב בָּהּ אֵינוֹ מֵעִיד. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ו שִׁמְעוֹן שֶׁלָּוָה וְהָיָה רָאוּבֵן עָרֵב וּבָא יְהוּדָה לְעָרְעֵר עַל שִׁמְעוֹן הַלָּוֶה וְהוֹצִיא קַרְקַע מִתַּחַת יָדוֹ. אִם יֵשׁ לְשִׁמְעוֹן שָׂדֶה אַחֶרֶת כְּנֶגֶד הַחוֹב הֲרֵי רָאוּבֵן הֶעָרֵב יֵשׁ לוֹ לְהָעִיד עַל אוֹתוֹ קַרְקַע שֶׁהִיא שֶׁל שִׁמְעוֹן. שֶׁאֵין לוֹ הֲנָאָה בָּזֶה שֶׁאִם לְקָחָהּ יְהוּדָה הֲרֵי שָׂדֶה אַחֶרֶת שֶׁיִּפְרַע מִמֶּנָּה בַּעַל חוֹבוֹ. וְכֵן לוֹקֵחַ רִאשׁוֹן מֵעִיד לְלוֹקֵחַ שֵׁנִי שֶׁלָּקַח אַחֲרָיו שֶׁזֶּה הַשָּׂדֶה שֶׁלּוֹ. וְהוּא שֶׁיֵּשׁ לַמּוֹכֵר שָׂדֶה בֶּן חוֹרִין כְּנֶגֶד דְּמֵי שָׂדֶה שֶׁל לוֹקֵחַ רִאשׁוֹן. שֶׁאֵין לְלוֹקֵחַ רִאשׁוֹן הֲנָאָה בַּעֲמִידַת זֶה הַשָּׂדֶה בְּיַד לוֹקֵחַ שֵׁנִי. שֶׁאֲפִלּוּ נִטְרַף לוֹקֵחַ הָרִאשׁוֹן עַל הַמּוֹכֵר הוּא חוֹזֵר וַהֲרֵי יֵשׁ לוֹ שָׂדֶה אַחֶרֶת שֶׁיִּגְבֶּה מִמֶּנָּה:

פרק טז

א רָאוּבֵן שֶׁגָּזַל שָׂדֶה אוֹ טַלִּית מִשִּׁמְעוֹן וּבָא יְהוּדָה וְעָרְעֵר עַל רָאוּבֵן וְאָמַר שָׂדֶה זוֹ אוֹ טַלִּית זוֹ שֶׁלִּי הִיא. אֵין שִׁמְעוֹן יָכוֹל לְהָעִיד לְרָאוּבֵן שֶׁאֵין זוֹ הַשָּׂדֶה שֶׁל יְהוּדָה וְלֹא זוֹ הַטַּלִּית שֶׁל יְהוּדָה. שֶׁהֲרֵי שִׁמְעוֹן רוֹצֶה לְהַעֲמִיד שָׂדֶה זוֹ אוֹ טַלִּית זוֹ בְּיַד רָאוּבֵן שֶׁהוּא גְּזֵלָה מִמֶּנּוּ כְּדֵי שֶׁיַּחְזְרוּ לוֹ מִיַּד הַגַּזְלָן. שֶׁהֲרֵי אֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה הָרְאָיָה שֶׁל שִׁמְעוֹן שֶׁמּוֹצִיא בָּהּ מִיַּד רָאוּבֵן אֶפְשָׁר שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא בָּהּ מִיַּד יְהוּדָה. וְכֵן אִם מָכַר רָאוּבֵן הַשָּׂדֶה הַגְּזוּלָה אוֹ הוֹרִישָׁהּ לְלֵוִי וּבָא יְהוּדָה לְעָרְעֵר עַל לֵוִי. אֵין שִׁמְעוֹן מֵעִיד שֶׁאֵינָהּ שֶׁל יְהוּדָה שֶׁמָּא נִמְצָא רוּחַ יֵשׁ לוֹ לְהוֹצִיאָהּ מִיַּד לֵוִי:

ב מָכַר הַטַּלִּית הַגְּזוּלָה לְלֵוִי וּבָא יְהוּדָה לְעָרְעֵר. אִם מֵת רָאוּבֵן שִׁמְעוֹן מֵעִיד עָלֶיהָ שֶׁאֵינָהּ שֶׁל יְהוּדָה שֶׁהֲרֵי אֵין טַלִּית זוֹ חוֹזֶרֶת לְשִׁמְעוֹן לְעוֹלָם שֶׁכְּבָר קִנָּאָהּ הַלּוֹקֵחַ בְּיֵאוּשׁ וְשִׁנּוּי רְשׁוּת וּכְבָר מֵת רָאוּבֵן הַגַּזְלָן וְאֵין לוֹ מִמִּי יִטֹּל דָּמֶיהָ. אֲבָל אִם עָדַיִן רָאוּבֵן קַיָּם אֵין שִׁמְעוֹן מֵעִיד אַף עַל הַטַּלִּית. שֶׁהֲנָאָה הִיא לוֹ שֶׁלֹּא תַּעֲמֹד בְּיַד יְהוּדָה כְּדֵי שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁרָאוּבֵן גְּזָלָהּ וִישַׁלֵּם דָּמֶיהָ. וְכֵן אִם הָיְתָה הַטַּלִּית בְּיַד יוֹרְשֵׁי רָאוּבֵן אֵין שִׁמְעוֹן מֵעִיד עָלֶיהָ מִפְּנֵי שֶׁסּוֹפָהּ שֶׁאִם תַּעֲמֹד בְּיַד הַיּוֹרֵשׁ לַחְזֹר לוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ג רְאוּבֵן שֶׁמָּכַר שָׂדֶה לְשִׁמְעוֹן שֶׁלֹּא בְּאַחֲרָיוּת וּבָא יְהוּדָה לְעַרְעֵר עַל שִׁמְעוֹן וּלְהוֹצִיאָהּ מִתַּחַת יָדוֹ. אֵין רְאוּבֵן מֵעִיד לוֹ עָלֶיהָ. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָלֶיהָ אַחֲרָיוּת הֲרֵי הוּא רוֹצֶה שֶׁתַּעֲמֹד בְּיַד שִׁמְעוֹן כְּדֵי שֶׁיְּבוֹא בַּעַל חוֹב שֶׁל רְאוּבֵן וְיִטְרְפֶנָּה בְּחוֹבוֹ וְלֹא יִהְיֶה לוֹ רָשָׁע וְלֹא יְשַׁלֵּם:

ד רְאוּבֵן שֶׁמָּכַר פָּרָה אוֹ טַלִּית לְשִׁמְעוֹן וּבָא יְהוּדָה לְעַרְעֵר וּלְהוֹצִיא מִיַּד שִׁמְעוֹן. רְאוּבֵן מֵעִיד לוֹ עָלֶיהָ שֶׁהִיא שֶׁל שִׁמְעוֹן שֶׁאֲפִלּוּ עָמְדָה בְּיַד שִׁמְעוֹן אֵין בַּעַל חוֹבוֹ שֶׁל רְאוּבֵן טוֹרֵף מִן הַמִּטַּלְטְלִין וַאֲפִלּוּ הָיוּ אַפּוֹתֵיקִי. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיָה שִׁמְעוֹן מוֹדֶה שֶׁזּוֹ הַפָּרָה וְהַטַּלִּית הֵם שֶׁל רְאוּבֵן הַמּוֹכֵר בְּוַדַּאי וְהוּא יוֹדֵעַ שֶׁבֶּאֱמֶת הֵן שֶׁלּוֹ. אֲבָל אִם לֹא הוֹדָה שִׁמְעוֹן אֵין רְאוּבֵן מֵעִיד לְאַבֵּד זְכוּת יְהוּדָה. שֶׁאִם תֵּצֵא מִתַּחַת יְדֵי שִׁמְעוֹן יַחְזֹר שִׁמְעוֹן וְיִתְבַּע דָּמִים וְיֹאמַר לוֹ מָכַרְתָּ לִי דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ שֶׁהֲרֵי בָּאוּ עֵדִים וְאָמְרוּ שֶׁהֵן שֶׁל יְהוּדָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁיָּעִיד רְאוּבֵן לְאַבֵּד זְכוּת יְהוּדָה וְיַעֲמִיד הַמִּטַּלְטְלִין בְּיַד שִׁמְעוֹן כְּשֶׁבָּאוּ עֵדִים וְהֵעִידוּ שֶׁהֵם יוֹדְעִים שֶׁרְאוּבֵן זֶה לֹא הָיְתָה לוֹ קַרְקַע מֵעוֹלָם. אֲבָל אִם לֹא בָּאוּ עֵדִים לְכָךְ אַף עַל הַפָּרָה וְהַטַּלִּית אֵינוֹ מֵעִיד. וְלָמָּה אֵינוֹ מֵעִיד עֲלֵיהֶן. שֶׁמָּא הִקְנָה אוֹתָם לְבַעַל חוֹבוֹ אַגַּב קַרְקַע וְכָתַב דְּאִיקְנֵי וְהִקְנָה לוֹ מִטַּלְטְלִין אַגַּב קַרְקַע שֶׁנִּמְצָא בַּעַל חוֹבוֹ טוֹרֵף אַף הַפָּרָה וְהַטַּלִּית. לְפִיכָךְ לֹא יָעִיד עֲלֵיהֶן שֶׁהֲרֵי רוֹצֶה לְהַעֲמִידָן בְּיַד שִׁמְעוֹן כְּדֵי שֶׁיְּבוֹא בַּעַל חוֹבוֹ וְיִטְרְפֵם. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ. וּדְבָרִים אֵלּוּ אֵינָן תְּלוּיִין אֶלָּא בְּדַעַת הַדַּיָּן וְעִצָּם בֵּינָתוֹ שֶׁיְּבִין עִקַּר הַמִּשְׁפָּטִים וְיֵדַע דָּבָר הַגּוֹרֵם לְדָבָר אַחֵר וְיַעֲמִיק לִרְאוֹת. אִם יִמְצָא שֶׁיֵּשׁ לָזֶה הָעֵד צַד הֲנָאָה בְּעֵדוּת זוֹ אֲפִלּוּ בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה וְנִפְלָאָה הֲרֵי זֶה לֹא יָעִיד בָּהּ. וּכְדֶרֶךְ שֶׁלֹּא יָעִיד בְּדָבָר זֶה שֶׁמָּא נוֹגֵעַ בְּעֵדוּתוֹ הוּא כָּךְ לֹא יָדוּן בְּאוֹתוֹ דָּבָר. וְכֵן שְׁאָר מִינֵי פְּסוּלִין כְּשֵׁם שֶׁפּוֹסְלִין בְּעֵדִים כָּךְ פּוֹסְלִין בְּדַיָּנִים:

ה וּלְפִיכָךְ אֵין סוֹמְכִין בְּסַנְהֶדְרִין שְׁנַיִם הַקְּרוֹבִים זֶה לָזֶה בֵּין בְּסַנְהֶדְרֵי קְטַנָּה בֵּין בְּסַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה. אֲבָל אִלּוּ שֶׁמּוֹסִיפִין עַד שִׁבְעָה לְעַבֵּר הַשָּׁנָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ יֵרָאֶה לִי שֶׁאִם הָיָה בָּהֶן קְרוֹבִים אֵין בְּכָךְ כְּלוּם:

ו כָּל הַכָּשֵׁר לָדוּן כָּשֵׁר לְהָעִיד. וְיֵשׁ כָּשֵׁר לְהָעִיד וְאֵינוֹ כָּשֵׁר לָדוּן. הָאוֹהֵב. וְהַשּׂוֹנֵא. וְהַגַּר. וְהַמְשֻׁחְרָר. וְכֵן הַזָּקֵן. וְהַסָּרִיס. וְהַמַּמְזֵר. וְסוּמָא בְּאַחַת מֵעֵינָיו. כְּשֵׁרִין לְהָעִיד וְאֵינָן כְּשֵׁרִים לָדוּן דִּינֵי נְפָשׁוֹת כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

פרק יז

א מִי שֶׁהֵעִידוּ לוֹ אֲנָשִׁים רַבִּים וּגְדוֹלִים בְּחָכְמָה וּבְיִרְאָה שֶׁהֵם אוֹמְרִים שֶׁרָאוּ פְּלוֹנִי שֶׁעָבַר עֲבֵרָה פְּלוֹנִית. אוֹ שֶׁלָּוָה מִפְּלוֹנִי. אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מַאֲמִין הַדָּבָר בְּלִבּוֹ כְּאִלּוּ רָאָהוּ לֹא יָעִיד

עַד שֶׁיִּרְאֶה הַדָּבָר בְּעֵינָיו אוֹ יוֹדֶה לוֹ הַלּוָֹה מִפִּיו וְיֹאמַר לוֹ הֱיֵה עָלַי עֵד שֶׁפְּלוֹנִי הִלְוָה לִי מָנֶה. שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה א) "וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע". וְאֵין לְךָ עֵדוּת שֶׁמִּתְקַיֶּמֶת בִּרְאִיָּה אוֹ בִּידִיעָה אֶלָּא עֵדוּת מָמוֹן. וְכָל הַמַּעִיד מִפִּי אֲחֵרִים הֲרֵי זֶה עֵד שֶׁקֶר וְעוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ יג) "לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר":

ב לְפִיכָךְ מְאַיְּמִין אַף עַל עֵדֵי הַמָּמוֹן. וְכֵיצַד מְאַיְּמִין עֲלֵיהֶן. [מְאַיְּמִין עֲלֵיהֶם] בִּפְנֵי הַכֹּל. וּמוֹדִיעִין אוֹתָן כֹּחַ עֵדוּת שֶׁקֶר וּבֹשֶׁת הַמַּעִיד בָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְאַחַר כָּךְ מוֹצִיאִין אֶת כָּל הָאָדָם לַחוּץ וּמְשַׁיְּרִין אֶת הַגָּדוֹל שֶׁבָּעֵדִים וְאוֹמֵר לוֹ אֱמֹר לוֹ הֵיאַךְ אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה חַיָּב לָזֶה. אִם אָמַר שֶׁהוּא אָמַר לִי חַיָּב אֲנִי לוֹ אוֹ אִישׁ פְּלוֹנִי אָמַר לִי שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ לֹא אָמַר כְּלוּם עַד שֶׁיֹּאמַר בְּפָנֵינוּ הוֹדָה לוֹ שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ. וְהָיוּ מַכְנִיסִין אֶת הָעֵד הַשֵּׁנִי וּבוֹדְקִין אוֹתוֹ כָּךְ. נִמְצְאוּ דִּבְרֵיהֶן מְכֻוָּנִין נוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין בַּדָּבָר וְגוֹמְרִין הַדִּין:

ג הַמַּטְמִין עֵדִים לַחֲבֵרוֹ וְהוֹדָה לוֹ בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ וְהָעֵדִים רוֹאִין וְשׁוֹמְעִין שֶׁהוּא אוֹמֵר לוֹ וַדַּאי יֵשׁ לְךָ אֶצְלִי כָּךְ וְכָךְ אֲבָל מִתְיָרֵא אֲנִי שֶׁמָּא תְּכוּפֵנִי בְּדִין לְמָחָר הֲרֵי זוֹ אֵינָהּ עֵדוּת עַד שֶׁיּוֹדֶה בִּפְנֵי עֵדִים:

ד אֶחָד הַמּוֹדֶה בִּפְנֵי עֵדִים. וְאָמַר דֶּרֶךְ הוֹדָאָה זֶה יֵשׁ לוֹ אֶצְלִי כָּךְ וְכָךְ. אוֹ שֶׁאָמַר אַתֶּם עֵדַי אוֹ שֶׁאָמַר הֱיוּ עָלַי עֵדִים. בֵּין שֶׁאָמַר הַלּוָֹה בֵּין שֶׁאָמַר הַמַּלְוֶה וְשָׁתַק הַלּוָֹה דֶּרֶךְ מַאֲמִין לְדִבְרֵיהֶן. הֲרֵי אֵלּוּ עֵדִים. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם קָנוּ מִיָּדוֹ אוֹ שֶׁאָמַר לָהֶם כִּתְבוּ עָלַי שְׁטָר שֶׁיֵּשׁ לָזֶה אֶצְלִי כָּךְ וְכָךְ וְכָל כַּיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ הֲרֵי הֵם הוֹדָאָה וּמְעִידִין עַל פִּיו:

ה תַּלְמִיד שֶׁאָמַר לוֹ רַבּוֹ יוֹדֵעַ אַתָּה שֶׁאִם נוֹתְנִין לִי כָּל מָמוֹן הָעוֹלָם אֵינִי מְשַׁקֵּר מָנֶה יֵשׁ לִי אֵצֶל פְּלוֹנִי וְיֵשׁ לִי עָלָיו עֵד אֶחָד לֵךְ וְהִצְטָרֵף עִמּוֹ. אִם נִצְטָרֵף הֲרֵי זֶה עֵד שֶׁקֶר:

ו אָמַר לוֹ בּוֹא וַעֲמֹד עִם הָעֵד וְלֹא תְּעִיד כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה הַלּוָֹה וְיִפַּחֵד וְיַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁאַתֶּם שְׁנֵי עֵדִים וְיוֹדֶה מַעַצְמוֹ הֲרֵי זֶה אָסוּר לַעֲמֹד וּלְהַרְאוֹת שֶׁהוּא עֵד אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מֵעִיד. וְעַל זֶה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ נֶאֱמַר (שמות כג ז) "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק":

ז הַשּׁוֹכֵר עֵדֵי שֶׁקֶר לְהָעִיד לַחֲבֵרוֹ פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְחַיָּב בְּדִינֵי שָׁמַיִם. וְכֵן עֵד אֶחָד שֶׁכָּבַשׁ עֵדוּתוֹ וְלֹא הֵעִיד פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְחַיָּב בְּדִינֵי שָׁמַיִם:

פרק יח

א מִי שֶׁהֵעִיד בְּשֶׁקֶר וְנוֹדַע בְּעֵדִים שֶׁהֵעִיד בְּשֶׁקֶר זֶהוּ שֶׁנִּקְרָא עֵד זוֹמֵם. וּמִצְוַת עֲשֵׂה לַעֲשׂוֹת לוֹ כְּמָה שֶׁרָצָה לַעֲשׂוֹת בְּעֵדוּתוֹ לַחֲבֵרוֹ. אִם בַּעֲבֵרָה שֶׁחַיָּבִין עָלֶיהָ סְקִילָה הֵעִידוּ וְהוּזְמוּ נִסְקָלִין כֻּלָּן. וְאִם בִּשְׂרֵפָה נִשְׂרָפִין וְכֵן שְׁאָר הַמִּיתוֹת. וְאִם הֵעִידוּ בְּמַלְקוֹת לוֹקֶה כָּל אֶחָד מֵהֶן כִּשְׁאָר מְחַיְּבֵי מַלְקוֹת. וְאוֹמְדִין כֹּחוֹ וּמַלְקִין אוֹתוֹ. וְאִם הֵעִידוּ לְחַיְּבוֹ מָמוֹן

מְשַׁלְּשִׁין הַמָּמוֹן בֵּינֵיהֶן לְפִי מִנְיַן הָעֵדִים. כָּל אֶחָד וְאֶחָד יִתֵּן חֵלֶק הַמַּגִּיעַ לוֹ. וְאֵין לוֹקִין בִּמְקוֹם תַּשְׁלוּמִין:

ב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּעֵדִים שֶׁהוּזְמוּ. אֲבָל שְׁתֵּי כִּתּוֹת הַמַּכְחִישׁוֹת זוֹ אֶת זוֹ וְאֵין כָּאן עֵדוּת אֵין עוֹנְשִׁין אֶת אַחַת מֵהֶן. לְפִי שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים מִי הִיא הַכַּת הַשַּׁקְרָנִית. וּמַה בֵּין הַכְחָשָׁה לַהֲזָמָה. הַהַכְחָשָׁה בָּעֵדוּת עַצְמָהּ זֹאת אוֹמֶרֶת הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה וְזֹאת אוֹמֶרֶת לֹא הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה אוֹ יָבוֹא מִכְּלַל דְּבָרֶיהָ שֶׁלֹּא הָיָה. וְהַהֲזָמָה בָּעֵדִים עַצְמָן וְאֵלּוּ הָעֵדִים שֶׁהֶזִּימוּם אֵינָן יוֹדְעִים אִם נִהְיָה הַדָּבָר אוֹ לֹא הָיָה. כֵּיצַד. עֵדִים שֶׁבָּאוּ וְאָמְרוּ רָאִינוּ זֶה שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ אוֹ לָוָה מָנֶה מִפְּלוֹנִי בְּיוֹם פְּלוֹנִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי. וְאַחַר שֶׁהֵעִידוּ וְנִבְדְּקוּ בָּאוּ שְׁנַיִם אֲחֵרִים וְאָמְרוּ בְּיוֹם זֶה וּבְמָקוֹם זֶה הָיִינוּ עִמָּכֶם וְעִם אֵלּוּ כָּל הַיּוֹם. וְלֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם לֹא זֶה הָרַג אֶת זֶה וְלֹא זֶה הִלְוָה אֶת זֶה הֲרֵי זוֹ הַכְחָשָׁה. וְכֵן אִם אָמְרוּ לָהֶם הֵיאַךְ אַתֶּם מְעִידִים כָּךְ וְזֶה הַהוֹרֵג אוֹ הַנֶּהֱרָג אוֹ הַלָּוֶה אוֹ הַמַּלְוֶה הָיָה עִמָּנוּ בְּיוֹם זֶה בִּמְדִינָה אַחֶרֶת. הֲרֵי זוֹ עֵדוּת מֻכְחֶשֶׁת שֶׁזֶּה כְּמִי שֶׁאָמַר לֹא הָרַג זֶה אֶת זֶה וְלֹא זֶה הִלְוָה אֶת זֶה שֶׁהֲרֵי עִמָּנוּ הָיוּ וְלֹא נִהְיָה דָּבָר זֶה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ. אֲבָל אִם אָמְרוּ לָהֶם אָנוּ אֵין אָנוּ יוֹדְעִים אִם זֶה הָרַג זֶה בְּיוֹם זֶה בֵּירוּשָׁלַיִם כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִין אוֹ לֹא הָרָגוֹ. וְאָנוּ מְעִידִים שֶׁאַתֶּם עִמָּנוּ הֱיִיתֶם עִמָּנוּ בְּיוֹם זֶה בְּבָבֶל. הֲרֵי אֵלּוּ זוֹמְמִים וְנֶהֱרָגִין אוֹ מְשַׁלְּמִין. הוֹאִיל וְהָעֵדִים שֶׁהֶזִּימוּם לֹא הִשְׁגִּיחוּ עַל עַצְמָהּ שֶׁל עֵדוּת כְּלָל אִם אֱמֶת הָיָה אוֹ שֶׁקֶר:

ג וְזֶה שֶׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵדוּת הָאַחֲרוֹנִים עַל הָעֵדִים הָרִאשׁוֹנִים גְּזֵרַת הַכָּתוּב הִיא. אֲפִלּוּ הָיוּ הָעֵדִים הָרִאשׁוֹנִים מֵאָה וּבָאוּ שְׁנַיִם וְהֶזִּימוּם וְאָמְרוּ לָהֶם אָנוּ מְעִידִים שֶׁאַתֶּם הַמֵּאָה כֻּלְּכֶם עִמָּנוּ הֱיִיתֶם בְּיוֹם פְּלוֹנִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי הֲרֵי אֵלּוּ נֶעֱנָשִׁין עַל פִּיהֶם. שֶׁהַשְּׁנַיִם כְּמֵאָה וּמֵאָה כִּשְׁנַיִם. וְכֵן בִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים הַמַּכְחִישׁוֹת זוֹ אֶת זוֹ אֵין הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב אֶלָּא דּוֹחִין אֶת שְׁתֵּיהֶן:

ד עֵדִים זוֹמְמִין אֵינָן צְרִיכִין הַתְרָאָה. וְעֵדִים שֶׁהֶכְחֲשׁוּ וּלְבַסּוֹף הוּזְמוּ הֲרֵי אֵלּוּ נֶהֱרָגִין אוֹ לוֹקִין אוֹ מְשַׁלְּמִין מִפְּנֵי שֶׁהַכְחָשָׁה תְּחִלַּת הֲזָמָה הִיא אֶלָּא שֶׁעֲדַיִן לֹא נִגְמְרָה:

ה אֵין מְזִימִין אֶת הָעֵדִים אֶלָּא בְּפְנֵיהֶם. וּמַכְחִישִׁין אֶת הָעֵדִים שֶׁלֹּא בְּפְנֵיהֶם. וְעֵדִים שֶׁהוּזְמוּ שֶׁלֹּא בְּפְנֵיהֶן הֲרֵי הֶכְחֲשׁוּ. לְפִיכָךְ אִם מֵתוּ הָעֵדִים שֶׁהֶזִּימוּם קֹדֶם שֶׁיְּזִימוּ אוֹתָם בְּפְנֵיהֶם אֵין כָּאן עֵדוּת שֶׁהֲרֵי הִכְחִישׁוּ זֶה אֶת זֶה:

ו עֲדֵי נְפָשׁוֹת שֶׁהֶכְחֲשׁוּ וְלֹא הוּזְמוּ אֲפִלּוּ בָּא הַנֶּהֱרָג בְּרַגְלָיו אֵינָם לוֹקִין. מִפְּנֵי שֶׁהוּא לְאוֹ שֶׁנִּתַּן לְאַזְהָרַת מִיתַת בֵּית דִּין וְאֵין לוֹקִין עָלָיו. אֲבָל בֵּית דִּין מַכִּין אוֹתָן מַכַּת מַרְדּוּת כְּפִי מַה שֶּׁיִּרְאוּ:

ז עֵדִים זוֹמְמִים צְרִיכִין הַכְרָזָה. וְהֵיאַךְ הִיא הַהַכְרָזָה שֶׁלָּהֶן. כּוֹתְבִין וְשׁוֹלְחִין בְּכָל עִיר וְעִיר פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי הֵעִידוּ בְּכָךְ וְכָךְ וְהוּזְמוּ וַהֲרַגְנוּם. אוֹ לָקוּ בְּפָנֵינוּ אוֹ עָנְשָׁנוּ אוֹתָן כָּךְ וְכָךְ דִּינָרִין. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יט כ) "וְהַנִּשְׁאָרִים יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ":

ח חִיּוּב הָעֵדִים זוֹמְמִים לְשַׁלֵּם בְּמָקוֹם שֶׁחַיָּבִין לְשַׁלֵּם קְנָס הוּא וּלְפִיכָךְ אֵין מְשַׁלְּמִין עַל פִּי עַצְמָן. כֵּיצַד. הֲרֵי שֶׁהֵעִידוּ וְנֶחְקְרָה עֵדוּתָן בְּבֵית דִּין וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ שְׁנֵיהֶם עֵדוּת שֶׁקֶר הֵעַדְנוּ וְאֵין לָזֶה אֵצֶל זֶה כְּלוּם. אוֹ שֶׁאָמַרְנוּ הֵעַדְנוּ עַל זֶה בְּכָךְ וְכָךְ וְהוּזַמְנוּ אֵין מְשַׁלְּמִין עַל פִּיהֶן. אֲבָל אִם אָמְרוּ הֵעַדְנוּ עַל זֶה וְהוּזַמְנוּ בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי וְנִתְחַיַּבְנוּ לִתֵּן לוֹ כָּךְ וְכָךְ הֲרֵי אֵלּוּ מְשַׁלְּמִין שֶׁזּוֹ הוֹדָאָה בְּמָמוֹן שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ לִתֵּנוֹ. וְאִם אָמַר הָאֶחָד כָּךְ מְשַׁלֵּם חֶלְקוֹ:

פרק יט

א שְׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ וְאָמְרוּ בְּמִזְרַח הַבִּירָה הָרַג זֶה אֶת הַנֶּפֶשׁ בְּשָׁעָה פְּלוֹנִית וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ לָהֶן בְּמַעֲרַב הַבִּירָה הַזֹּאת הֱיִיתֶם עִמָּנוּ בָּעֵת הַזֹּאת. אִם יָכוֹל הָעוֹמֵד בְּמַעֲרַב לִרְאוֹת מַה שֶּׁבַּמִּזְרָח אֵינָן זוֹמְמִין. וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לִרְאוֹת הֲרֵי אֵלּוּ זוֹמְמִין וְאֵין אוֹמְרִין שֶׁמָּא מְאוֹר עֵינֵיהֶם שֶׁל רִאשׁוֹנִים רַב וְרוֹאִין מֵרָחוֹק יֶתֶר מִכָּל אָדָם. וְכֵן אִם הֵעִידוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ בַּבֹּקֶר הָרַג זֶה אֶת הַנֶּפֶשׁ בִּירוּשָׁלַיִם וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ לָהֶן בְּיוֹם זֶה בָּעֶרֶב הֱיִיתֶם עִמָּנוּ בְּלוּד. אִם יָכוֹל אָדָם לְהַלֵּךְ אֲפִלּוּ עַל הַסּוּס מִירוּשָׁלַיִם לְלוּד מִבֹּקֶר עַד עֶרֶב אֵינָן זוֹמְמִין וְאִם לָאו הֲרֵי אֵלּוּ זוֹמְמִין וְאֵין אוֹמְרִין שֶׁמָּא כַּר קַל בְּיוֹתֵר נִזְדַּמֵּן לָהֶן וְקִפְּלוּ אֶת הַדֶּרֶךְ אֶלָּא בְּדָבָר הַמָּצוּי הַיְדוּעַ לַכֹּל מְשַׁעֲרִין לְעוֹלָם וּמְזִימִין אוֹתָן:

ב שְׁנַיִם שֶׁאָמְרוּ בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת הָרַג זֶה אֶת הַנֶּפֶשׁ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ בְּיוֹם זֶה עִמָּנוּ הֱיִיתֶם בְּמָקוֹם אַחֵר רָחוֹק אֲבָל בַּיּוֹם שֶׁלְּאַחַר יוֹם זֶה הֲרָגוֹ בְּוַדַּאי אֲפִלּוּ הֵעִידוּ הָאַחֲרוֹנִים שֶׁקֹּדֶם כַּמָּה יָמִים הָרְגוֹ הֲרֵי זֶה הַהוֹרֵג עִם עֵדָיו הָרִאשׁוֹנִים נֶהֱרָגִין שֶׁהֲרֵי הוּזְמוּ. שֶׁבְּעֵת שֶׁהֵעִידוּ שֶׁהָרַג עֲדַיִן לֹא נִגְמַר דִּינוֹ לְהֵרֵג. אֲבָל בָּאוּ שְׁנֵי עֵדִים בְּשִׁלִּישִׁי בְּשַׁבָּת וְאָמְרוּ בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת נִגְמַר דִּינוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי לַהֲרִיגָה וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת עִמָּנוּ הֱיִיתֶם בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי הָרָחוֹק אֶלָּא מֵעֶרֶב שַׁבָּת אוֹ בְּשֵׁנִי בְּשַׁבָּת נִגְמַר דִּינוֹ. אֵין עֵדִים אֵלּוּ שֶׁהוּזְמוּ נֶהֱרָגִין שֶׁהֲרֵי מִכָּל מָקוֹם בְּעֵת שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו כְּבָר נִגְמַר דִּינוֹ לַהֲרִיגָה. וְכֵן לְעִנְיַן תַּשְׁלוּמֵי קְנָס. כֵּיצַד. בָּאוּ שְׁנַיִם בְּשִׁלִּישִׁי בְּשַׁבָּת וְאָמְרוּ בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת גָּנַב וְטָבַח וְנִגְמַר דִּינוֹ וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת עִמָּנוּ הֱיִיתֶם בְּמָקוֹם רָחוֹק אֲבָל בְּעֶרֶב שַׁבָּת נִגְמַר דִּינוֹ. אֲפִלּוּ אָמְרוּ [בְּאֶחָד] בְּשַׁבָּת גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר וּבְשֵׁנִי בְּשַׁבָּת נִגְמַר דִּינוֹ אֵין עֵדִים אֵלּוּ שֶׁהוּזְמוּ מְשַׁלְּמִין שֶׁהֲרֵי מִכָּל מָקוֹם בְּעֵת שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו חַיָּב הָיָה לְשַׁלֵּם. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ג אֵין עֵדֵי הַשְּׁטָר נַעֲשִׂין זוֹמְמִין עַד שֶׁיֹּאמְרוּ בְּבֵית דִּין שְׁטָר זֶה בְּזִמַּנּוֹ כְּתַבְנוּהוּ וְלֹא אִחַרְנוּהוּ. אֲבָל אִם לֹא אָמְרוּ כֵּן אַף עַל פִּי שֶׁזִּמַּנּוֹ שֶׁל שְׁטָר בְּאֶחָד בְּנִיסָן בֵּירוּשָׁלַיִם וּבָאוּ עֵדִים וְהֵעִידוּ שֶׁעֵדֵי הַשְּׁטָר הָיוּ עִמָּהֶם בְּבָבֶל בְּיוֹם זֶה. הַשְּׁטָר כָּשֵׁר וְהָעֵדִים כְּשֵׁרִים שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁכְּתָבוּהוּ וְאִחֲרוּהוּ וּכְשֶׁהָיוּ בֵּירוּשָׁלַיִם בְּאֶחָד בַּאֲדָר כָּתְבוּ שְׁטָר זֶה שָׁם וְאִחֲרוּ זְמַנּוֹ וְכָתְבוּ זְמַנּוֹ בְּנִיסָן. אָמְרוּ בְּזִמַּנּוֹ כְּתַבְנוּהוּ וְהוּזְמוּ אִם יֵשׁ שָׁם עֵדִים שֶׁיּוֹדְעִים הַיּוֹם שֶׁחָתְמוּ עַל הַשְּׁטָר אוֹ עֵדִים שֶׁרָאוּ זֶה הַשְּׁטָר וַחֲתִימַת יָדָם בּוֹ בְּיוֹם פְּלוֹנִי. כֵּיוָן שֶׁהוּזְמוּ הֲרֵי נִפְסָלוּ לְמַפְרֵעַ מִיּוֹם שֶׁנּוֹדַע שֶׁחָתְמוּ עַל הַשְּׁטָר. שֶׁהָעֵדִים הַחֲתוּמִים עַל הַשְּׁטָר הֲרֵי הֵן כְּמִי שֶׁנֶּחְקְרָה עֵדוּתָן בְּבֵית דִּין בְּעֵת הַחֲתִימָה. אֲבָל אִם אֵין עֵדִים שֶׁרָאוּ עֵדוּתָן וְלֹא רָאוּ הַשְּׁטָר מִקֹּדֶם אֵין נִפְסָלִין אֶלָּא מֵעֵת שֶׁהֵעִידוּ בְּבֵית דִּין שֶׁזֶּה כְּתַב יָדָן וְאָמְרוּ בְּזִמַּנּוֹ כְּתַבְנוּהוּ וְאֶפְשָׁר שֶׁבְּיוֹם זֶה שֶׁהֵעִידוּ בְּבֵית דִּין בּוֹ בַּיּוֹם חָתְמוּ עַל הַשְּׁטָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ כַּמָּה שָׁנִים וְהֵם שִׁקְּרוּ וְאָמְרוּ בְּזִמַּנּוֹ כָּתַבְנוּ:

פרק כ

א אֵין עֵדִים זוֹמְמִין נֶהֱרָגִין וְלֹא לוֹקִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם רְאוּיִין לְעֵדוּת וְיִזּוֹמוּ שְׁנֵיהֶם אַחַר שֶׁנִּגְמַר הַדִּין. אֲבָל אִם הוּזַם אֶחָד מֵהֶן בִּלְבַד אוֹ שֶׁהוּזְמוּ שְׁנֵיהֶם קֹדֶם גְּמַר דִּין אוֹ אַחַר גְּמַר דִּין וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל אֵין נַעֲנָשִׁין אַף עַל פִּי שֶׁהוּזְמוּ וְנִפְסְלוּ לְכָל עֵדוּת שֶׁבַּתּוֹרָה:

ב נֶהֱרָג זֶה שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו וְאַחַר כָּךְ הוּזְמוּ אֵינָן נֶהֱרָגִין מִן הַדִּין. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יט יט) "כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת" וַעֲדַיִן לֹא עָשָׂה. וְדָבָר זֶה מִפִּי הַקַּבָּלָה. אֲבָל אִם לָקָה זֶה שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו לוֹקִין. וְכֵן אִם יָצָא הַמָּמוֹן מִיַּד זֶה לְיַד זֶה בְּעֵדוּתָן חוֹזֵר לְבַעֲלָיו וּמְשַׁלְּמִין לוֹ:

ג הָיוּ הָעֵדִים שְׁלֹשָׁה אֲפִלּוּ מֵאָה אִם הֵעִידוּ בְּבֵית דִּין זֶה אַחַר זֶה וְהֵעִיד כָּל אֶחָד מֵהֶן אַחַר חֲבֵרוֹ בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר וְהוּזְמוּ מִקְצָתָן אֵין נַעֲנָשִׁין עַד שֶׁיּוּזְמוּ כֻּלָּן. אֲבָל אִם הָיָה הֶפְסֵק בֵּין זֶה לָזֶה יֶתֶר מִכְּדֵי דִּבּוּר שֶׁהוּא כְּדֵי שְׁאֵלַת שָׁלוֹם תַּלְמִיד לְרַב. הֲרֵי נֶחְלְקָה הָעֵדוּת וְהַשְּׁנַיִם שֶׁהוּזְמוּ נַעֲנָשִׁין וְהַשְּׁנַיִם הָאֲחֵרִים שֶׁהָיָה בֵּין דִּבְרֵיהֶן וְדִבְרֵי הָרִאשׁוֹנִים הֶפְסֵק אֵין נַעֲנָשִׁין. וְאַף עַל פִּי שֶׁבָּטְלָה הָעֵדוּת כֻּלָּהּ. מִפְּנֵי שֶׁהֵן כַּת אַחַת הוֹאִיל וְנִפְסְלָה מִקְצָתָהּ נִפְסְלָה כֻּלָּהּ:

ד הֵעִיד הָאֶחָד וְנֶחְקְרָה עֵדוּתוֹ וְאָמַר הַשֵּׁנִי אַף אֲנִי כָּמוֹהוּ אוֹ שֶׁאָמַר הֵן כַּיּוֹצֵא בָּזֶה וְהוּזְמוּ שְׁנֵיהֶן הֲרֵי שְׁנֵיהֶן נֶהֱרָגִין אוֹ לוֹקִין אוֹ מְשַׁלְּמִין. שֶׁכָּל עֵד שֶׁאָמַר אַחַר עֵדוּת חֲבֵרוֹ הֵן הֲרֵי זֶה כְּמִי שֶׁנֶּחְקַר וְהֵעִיד כְּמוֹ שֶׁהֵעִיד חֲבֵרוֹ. וְאֵין לְעֵדִים זוֹמְמִין שְׁגָגָה לְפִי שֶׁאֵין בָּהּ מַעֲשֶׂה. לְפִיכָךְ אֵין צְרִיכִים הַתְרָאָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

ה כְּשֵׁם שֶׁהַשְּׁנַיִם מְזִימִין אֶת הַמַּאָה אִם הֵעִידוּ הַמַּאָה בְּבַת אַחַת. כָּךְ הֵן מְזִימִין אוֹתָן אֲפִלּוּ הָיוּ חֲמִשִּׁים כַּת וּבָאוּ שְׁנַיִם אַחַר שְׁנַיִם. כֵּיצַד. כַּת שֶׁהֵעִידָה עַל רְאוּבֵן שֶׁהָרַג אֶת שִׁמְעוֹן בִּירוּשָׁלַיִם וּבָאוּ שְׁנֵי עֵדִים וֶהֱזִימוּהָ. וּבָאת כַּת שְׁנִיָּה וְהֵעִידָה אוֹתָהּ עֵדוּת עַצְמָהּ שֶׁרְאוּבֵן הָרַג שִׁמְעוֹן בִּירוּשָׁלַיִם וְעָמְדוּ אוֹתָן הַשְּׁנַיִם וֶהֱזִימוּהָ גַּם זוֹ הַכַּת הַשְּׁנִיָּה וְכֵן הַשְּׁלִישִׁית וְכֵן הָרְבִיעִית אֲפִלּוּ מֵאָה כֻּלָּן הֵן נֶהֱרָגִין עַל פִּי אִלּוּ הַשְּׁנַיִם:

ו כַּת שֶׁהֵעִידָה עַל רְאוּבֵן שֶׁהָרַג אֶת שִׁמְעוֹן בִּירוּשָׁלַיִם וּבָאָה כַּת שְׁנִיָּה וְהִזִּימָה אֶת הַכַּת רִאשׁוֹנָה יֵהָרְגוּ הָעֵדִים הַזּוֹמְמִין וְינָצֵל רְאוּבֵן. בָּאָה כַּת שְׁלִישִׁית וְהִזִּימָה אֶת הַכַּת הַשְּׁנִיָּה תֵּהָרֵג הַכַּת הַשְּׁנִיָּה וּרְאוּבֵן וְתִנָּצֵל הַכַּת רִאשׁוֹנָה. בָּאָה כַּת רְבִיעִית וְהִזִּימָה אֶת הַכַּת שְׁלִישִׁית תֵּהָרֵג הַכַּת הַשְּׁלִישִׁית וְהָרִאשׁוֹנָה וְינָצֵל רְאוּבֵן וְהַכַּת הַשְּׁנִיָּה. וְכֵן אֲפִלּוּ הֵן מֵאָה כַּת זוֹ מְזִמָּה אֶת זוֹ כַּת נִכְנֶסֶת וְכַת יוֹצֵאת:

ז עֵדִים שֶׁהֵעִידוּ עַל אִישׁ טְרֵפָה שֶׁהָרַג וְהוּזְמוּ אֵין נֶהֱרָגִין. שֶׁאֲפִלּוּ הֶרְגוּהוּ בְּיֵדֵיהֶן אֵין נֶהֱרָגִין לְפִי שֶׁהוּא טְרֵפָה. וְכֵן הָעֵדִים שֶׁהָיוּ טְרֵפָה וְהֵעִידוּ בְּדָבָר שֶׁחַיָּבִין עָלָיו מִיתַת בֵּית דִּין וְהוּזְמוּ אֵין נֶהֱרָגִין. שֶׁאִם יוּזְמוּ זוֹמְמֵיהֶן אֵין זוֹמְמֵיהֶן נֶהֱרָגִין שֶׁלֹּא הֵזִימוּ אֶלָּא טְרֵפָה:

ח עֵדִים שֶׁהֵעִידוּ עַל אֶחָד וְהִרְשִׁיעוּהוּ רֶשַׁע שֶׁאֵין בּוֹ לֹא מַלְקוּת וְלֹא מִיתָה וְלֹא חִיּוּב מָמוֹן וְאַחַר כָּךְ הוּזְמוּ. הֲרֵי אֵלּוּ לוֹקִין אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא זָמְמוּ לְהַלְקוֹת זֶה וְלֹא לְחַיְּבוֹ מָמוֹן. כֵּיצַד. הֵעִידוּ עַל כֹּהֵן שֶׁהוּא חָלָל כְּגוֹן שֶׁהֵעִידוּ בְּפָנֵינוּ נִתְגָּרְשָׁה אִמּוֹ אוֹ נֶחְלְצָה בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי בְּיוֹם פְּלוֹנִי וְהוּזְמוּ הֲרֵי הֵן לוֹקִין. וְכֵן אִם הֵעִידוּ עַל אָדָם שֶׁהָרַג בִּשְׁנָגָה וְהוּזְמוּ לוֹקִין וְאֵינָן גּוֹלִין. הֵעִידוּ עַל שׁוֹרוֹ שֶׁל זֶה שֶׁהָרַג הַנֶּפֶשׁ וְהוּזְמוּ. הֲרֵי הֵן לוֹקִין וְאֵין מְשַׁלְּמִין אֶת הַכֹּפֶר. הֵעִידוּ עָלָיו שֶׁנִּמְכַּר בְּעֶבֶד עִבְרִי וְהוּזְמוּ לוֹקִין. וְאַרְבָּעָה דְּבָרִים אֵלּוּ מִפִּי הַקַּבָּלָה הֵן:

ט כָּךְ קִבְּלוּ חֲכָמִים שֶׁשְּׁנַיִם שֶׁהִרְשִׁיעוּ אֶת הַצַּדִּיק וְהִצְדִּיקוּ אֶת הָרֶשַׁע בְּעֵדוּתָן. וּבָאוּ עֵדִים אֲחֵרִים וֶהֱזִימוּם וְהִצְדִּיקוּ אֶת הַצַּדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הָרֶשַׁע. הֲרֵי עֵדִים הָרִאשׁוֹנִים לוֹקִים אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִרְשִׁיעוּ הַצַּדִּיק לְהַלְקוֹתוֹ. אֲבָל אִם הֵעִידוּ עָלָיו שֶׁאָכַל בָּשָׂר בְּחָלָב אוֹ שֶׁלָּבַשׁ שַׁעַטְנֵז הֲרֵי אִלּוּ לוֹקִין. מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יט יט) "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם":

י שְׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ עַל רְאוּבֵן שֶׁנָּאַף עִם בַּת כֹּהֵן וְנִגְמַר דִּין רְאוּבֵן לֵיחָנֵק וְדִין הַנּוֹאֶפֶת לִשְׂרֵפָה וְאַחַר כָּךְ נִמְצְאוּ זוֹמְמִין הֲרֵי אִלּוּ נֶחְנָקִין וְלֹא נִשְׂרָפִין. וְדָבָר זֶה מִפִּי הַקַּבָּלָה:

פרק כא

א עֵדִים שֶׁהֵעִידוּ שֶׁפְּלוֹנִי גֵּרֵשׁ אִשְׁתּוֹ וְלֹא נָתַן לָהּ כְּתֻבָּה וְהוּזְמוּ. וַהֲלֹא בֵּין הַיּוֹם בֵּין לְמָחָר אִם גֵּרֵשׁ סוֹפוֹ לִתֵּן כְּתֻבָּה. אוֹמְדִין כַּמָּה רוֹצֶה אָדָם לִתֵּן בִּכְתֻבָּתָהּ שֶׁל זוֹ שֶׁתִּמְכֹּר אוֹתָהּ בְּטוֹבַת הֲנָאָה וּמְשַׁלְּמִין דְּמֵי טוֹבַת הֲנָאָה זוֹ. וּמְשַׁעֲרִין בְּאִשָּׁה וּבִכְתֻבָּתָהּ. שֶׁאִם הָאִשָּׁה

הָיְתָה חוֹלָה אוֹ זְקֵנָה אוֹ שֶׁהָיָה שָׁלוֹם בֵּינָהּ לְבֵין בַּעְלָהּ אֵין דְּמֵי הַכְּתֻבָּה כְּשֶׁתִּמָּכֵר כְּמוֹ דָּמֶיהָ אִם הָיְתָה הָאִשָּׁה בְּרִיאָה וּקְטַנָּה אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן קְטָטָה שֶׁזּוֹ קְרוֹבָה מִן הַגְּרוּשִׁין וּרְחוֹקָה מִן הַמִּיתָה. וְכֵן אֵין טוֹבַת הֲנָאָה שֶׁל כְּתֻבָּה הַמְרֻבָּה לְפִי טוֹבַת הֲנָאָה שֶׁל כְּתֻבָּה הַמּוּעֶטֶת. שֶׁאִם הָיְתָה כְּתֻבָּתָהּ אֶלֶף זוּז הֲרֵי הִיא נִמְכֶּרֶת בְּטוֹבַת הֲנָאָה בְּמֵאָה. וְאִם הָיְתָה מֵאָה אֵינָהּ נִמְכֶּרֶת בַּעֲשָׂרָה אֶלָּא בְּפָחוֹת. דְּבָרִים אֵלּוּ כְּפִי מַה שֶּׁשִּׁעֲרוּ הַדַּיָּנִים:

ב הֵעִידוּ עַל זֶה שֶׁחַיָּב לְפָלוֹנִי אֶלֶף זוּז עַל מָנַת לִתֵּן מִכָּאן וְעַד שִׁלשִׁים יוֹם. וְהַלְוֶה אוֹמֵר עַד חֲמִשָּׁה שָׁנִים אַחַר הַשִּׁלשִׁים יוֹם. וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין. אוֹמְדִין כַּמָּה רוֹצֶה אָדָם לִתֵּן וְיִהְיוּ בְּיָדוֹ אֶלֶף זוּז חֲמֵשׁ שָׁנִים וּמְשַׁלְּמִין כֵּן לַלְוֶה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ג הֵעִידוּ עַל שׁוֹרוֹ שֶׁל זֶה שְׁנָגַח וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין מְשַׁלְּמִין חֲצִי נֶזֶק. וְאִם אֵין הַשּׁוֹר שָׁוֶה חֲצִי נֶזֶק מְשַׁלְּמִין דְּמֵי הַשּׁוֹר בִּלְבַד שֶׁאֵין מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק אֶלָּא מִגּוּפוֹ. לְפִיכָךְ אִם הֵעִידוּ עָלָיו שֶׁאָכַל פֵּרוֹת אוֹ שָׁבַר כֵּלִים בְּדֶרֶךְ הִלּוּכוֹ מְשַׁלְּמִין נֶזֶק שָׁלֵם. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ד הֵעִידוּ עַל פְּלוֹנִי שֶׁהִפִּיל שֵׁן עַבְדּוֹ וְאַחַר כָּךְ סִמֵּא אֶת עֵינוֹ וְהוּזַמּוּ. מְשַׁלְּמִין לָאָדוֹן דְּמֵי הָעֶבֶד וּדְמֵי עֵינוֹ. הֵעִידוּ שֶׁסִּמֵּא אֶת עֵינוֹ וְאַחַר כָּךְ הִפִּיל אֶת שִׁנּוֹ וְהוּזַמּוּ (וְאַחַר כָּךְ) וְנִמְצָא הַדָּבָר הֵפֶךְ שֶׁהָאָדוֹן הִפִּיל אֶת שִׁנּוֹ וְאַחַר כָּךְ סִמֵּא אֶת עֵינוֹ מְשַׁלְּמִין דְּמֵי עַיִן לָעֶבֶד. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ה עֲדֵי קִנּוּי וּסְתִירָה שֶׁהוּזַמּוּ לוֹקִין. בָּא עֵד אֶחָד וְהֵעִיד שֶׁזּוּתָה אַחַר קִנּוּי וּסְתִירָה וְנִמְצָא אוֹתוֹ הָעֵד זוֹמֵם מְשַׁלֵּם כְּתֻבָּתָהּ. הָיוּ שְׁנַיִם וְהֵן עֲדֵי הַקִּנּוּי וְהַסְּתִירָה וְהַטְּמָאָה] וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין מְשַׁלְּמִין כְּנֶגֶד הַכְּתֻבָּה וְאֵין לוֹקִין. וְלָמָּה לֹא יֵהָרְגוּ וְהֲרֵי הֵעִידוּ בַּטָּמְאָה. לְפִי שֶׁלֹּא הִתְרוּ בָּהּ:

ו שְׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ עַל זֶה שֶׁגָּנַב וְטָבַח אוֹ מָכַר וְהוּזַמּוּ מְשַׁלְּמִין אֶת הַכֹּל. הֵעִידוּ שְׁנַיִם שֶׁגָּנַב וְהֵעִידוּ שְׁנַיִם אֲחֵרִים שֶׁטָּבַח אוֹ מָכַר וְהוּזַמּוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ. הֲרֵי הָרִאשׁוֹנִים מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְאַחֲרוֹנִים מְשַׁלְּמִין שְׁנַיִם וּשְׁלִשָּׁה. הוּזַמּוּ הָאַחֲרוֹנִים בִּלְבַד הֲרֵי הַגַּנָּב מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְהָעֵדִים הָאַחֲרוֹנִים מְשַׁלְּמִין לַגַּנָּב תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. נִמְצָא אֶחָד מִן הָאַחֲרוֹנִים זוֹמֵם בָּטְלָה עֵדוּת שְׁנֵיָּה. נִמְצָא אֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנִים זוֹמֵם בָּטְלָה כָּל הָעֵדוּת שֶׁאִם אֵין גְּנֵבָה אֵין הַטְבִיחָה אוֹ הַמְכִירָה מְחַיַּבְתּוֹ לְשַׁלֵּם כְּלוּם:

ז שְׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ שֶׁאָכַל שָׂדֶה זוֹ שָׁלשׁ שָׁנִים וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין מְשַׁלְּמִין לְבַעַל הַשָּׂדֶה דְּמֵי הַשָּׂדֶה. הֵעִידוּ שְׁנַיִם שֶׁאָכְלָהּ שָׁנָה רִאשׁוֹנָה וּשְׁנַיִם שֶׁאָכְלָהּ שָׁנָה שְׁנִיָּה וּשְׁנַיִם שֶׁאָכְלָהּ שָׁנָה שְׁלִישִׁית וְהוּזַמּוּ כֻּלָּן מְשַׁלְּשִׁין בֵּינֵיהֶן. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁעֵדוּת הַחֲזָקָה שָׁלשׁ עֵדָיוֹת הֵן הֲרֵי הֵן כְּעֵדוּת אַחַת לַהֲזָמָה. לְפִיכָךְ שְׁלשָׁה אֵחִים וְאֶחָד מִצְטָרֵף עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְהֵעִידוּ בְּשָׁנָה שָׁנָה הֲרֵי אֵלּוּ שָׁלשׁ עֵדָיוֹת וְתִתְקַיֵּם בָּהֶן הַחֲזָקָה וְהֵן כְּעֵדוּת אַחַת לַהֲזָמָה. שֶׁאִם

הוּזַמּוּ כֻּלָּן הֲרֵי שִׁלְשָׁה הָאַחִין מְשַׁלְּמִין חֲצִי דְּמֵי הַשָּׂדֶה וְזֶה שֶׁנִּצְטָרֵף עִם כָּל אֶחָד מֵהֶן מְשַׁלֵּם חֲצִי דָּמֶיהָ:

ח שָׁלֹשׁ כִּתֵּי עֵדִים שֶׁנִּתְקַיְּמִים בְּעֵדוּתָן שֶׁשּׁוֹר זֶה מוּעָד וְנִמְצֵאת כַּת רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה זוֹמְמִין כֻּלָּן פְּטוּרִין. נִמְצְאוּ שְׁלָשְׁתָּן זוֹמְמִין כֻּלָּן חַיָּבִין לְשַׁלֵּם הַנִּזָּק שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהוּא תָּם מְשַׁלֵּם חֲצִי נִזָּק. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיוּ כֻּלָּן רוֹמְזִין זֶה אֶת זֶה. אוֹ שֶׁבָּאוּ רְצוּפִין. אוֹ שֶׁהָיוּ מַכִּירִין בַּעַל הַשּׁוֹר וְלֹא הִכִּירוּ הַשּׁוֹר. אֲבָל אִם אֵין שָׁם אַחַת מֵאֵלּוּ הֲרֵי כַּת רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה פְּטוּרִין שֶׁהֲרֵי הֵן אוֹמְרִין לֹא בָּאנוּ אֶלָּא לְחַיְּבוֹ חֲצִי נִזָּק וְלֹא יָדַעְנוּ שֶׁתָּבוֹא כַּת אַחֶרֶת וְיֵעָשֶׂה מוּעָד:

ט וְכֵן שְׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ בְּבֵן סוֹרֵר וּמוֹרֶה עֵדוּת הָרִאשׁוֹנָה וּבָאוּ שְׁנַיִם אֲחֵרִים וְהֵעִידוּ עָלָיו עֵדוּת הָאַחֲרוֹנָה שֶׁבָּהּ יֵהָרֵג וְהוּזְמוּ שְׁתֵּיהֶן. כַּת הָרִאשׁוֹנָה לוֹקָה וְאֵינָהּ נֶהֱרֶגֶת מִפְּנֵי שֶׁיְּכוֹלִים לוֹמַר לְהַלְקוֹתוֹ בָּאנוּ. אֲבָל כַּת הָאַחֲרוֹנָה נֶהֱרֶגֶת שֶׁעַל פִּיהֶן בִּלְבַד הוּא נֶהֱרָג. הָיְתָה הַכַּת הָאַחֲרוֹנָה אַרְבָּעָה שְׁנַיִם אוֹמְרִים בְּפָנֵינוּ גָּנַב וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים בְּפָנֵינוּ אָכַל וְהוּזְמוּ כֻּלָּן נֶהֱרָגִין. הֵעִידוּ שְׁנַיִם שֶׁזֶּה גָּנַב נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל וּמְכָרוֹ וְהוּזְמוּ הֲרֵי אֵלּוּ נֶחְנָקִין. הֵעִידוּ שְׁנַיִם שֶׁגְּנָבוֹ וְהֵעִידוּ שְׁנַיִם אֲחֵרִים שֶׁמְּכָרוֹ. בֵּין שֶׁהוּזְמוּ עֲדֵי גְּנֵבָה בֵּין שֶׁהוּזְמוּ עֲדֵי מְכִירָה כָּל כַּת מֵהֶן שֶׁהוּזְמָה נֶהֱרֶגֶת. שֶׁהַגְּנֵבָה הִיא תְּחִלַּת חִיּוּבוֹ שֶׁל זֶה לְמִיתָה. הֵעִידוּ שְׁנַיִם שֶׁמְּכָרוֹ לָזֶה הַיִּשְׂרְאֵל וְהוּזְמוּ וְלֹא הָיוּ שָׁם עֵדִים שֶׁגְּנָבוֹ הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין. שֶׁאֲפִלּוּ לֹא הוּזְמוּ לֹא הָיָה זֶה נֶהֱרָג מִפְּנֵי שֶׁיְּכוֹל לוֹמַר עַבְדִּי מָכַרְתִּי. בָּאוּ עֲדֵי גְּנֵבָה אַחַר שֶׁהוּזְמוּ עֲדֵי מְכִירָה אֲפִלּוּ רְאִינוּ אוֹתָן רוֹמְזִין זֶה אֶת זֶה אֵין נֶהֱרָגִין:

י מוֹצִיא שֵׁם רַע עַל אִשְׁתּוֹ שֶׁהֵבִיא עֵדִים שֶׁזִּנְּתָה כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה וְהֵבִיא אָבִיהָ עֵדִים וֶהֱזִימוּם הֲרֵי עֵדֵי הַבַּעַל נֶהֱרָגִין. חָזַר הַבַּעַל וְהֵבִיא עֵדִים וְהֶזִּימוּ עֵדֵי הָאָב. הֲרֵי עֵדֵי הָאָב נֶהֱרָגִין וּמְשַׁלְּמִין מָמוֹן לַבַּעַל. נֶהֱרָגִין מִפְּנֵי שֶׁעֵדֵי הַבַּעַל נִגְמַר דִּינָם לַהֲרִיגָה בְּעֵדוּתָן וּמְשַׁלְּמִין קֶנֶס מִפְּנֵי שֶׁנִּגְמַר דִּין הַבַּעַל לְשַׁלֵּם קֶנֶס בְּעֵדוּתָן וְנִמְצְאוּ חַיָּבִין נְפָשׁוֹת לָזֶה וּמָמוֹן לָזֶה. וְכֵן שְׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ עַל זֶה שֶׁבָּא עַל נַעֲרָה הַמְאֹרָסָה וְהוּזְמוּ נֶהֱרָגִין וְאֵין מְשַׁלְּמִין. בָּא עַל בִּתּוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי וְהוּזְמוּ נֶהֱרָגִין וּמְשַׁלְּמִין הַקֶּנֶס לְאָבִיהָ. פְּלוֹנִי רָבַע הַשּׁוֹר וְהוּזְמוּ נִסְקָלִין וְאֵין מְשַׁלְּמִין. שׁוֹרוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי נִסְקָלִין וּמְשַׁלְּמִין דְּמֵי הַשּׁוֹר לְבַעַל הַשּׁוֹר. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

פרק כב

א שְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים הַמַּכְחִישׁוֹת זוֹ אֶת זוֹ שֶׁבָּא עַד אֶחָד מִכַּת זוֹ וְעַד אֶחָד מִכַּת זוֹ וְהֵעִידוּ בְּעֵדוּת אַחֶרֶת אֵין כָּאן עֵדוּת. שֶׁהֲרֵי בְּוַדַּאי אֶחָד מֵהֶן שֶׁקֶר וְאֵין יָדוּעַ מִי הוּא מִשְּׁנֵיהֶן. בָּאָה

כַּת זוֹ בִּפְנֵי עַצְמָהּ וְהֵעִידָה עֵדוּת וּבָאָה כַּת זוֹ וְהֵעִידָה עֵדוּת אַחֶרֶת בִּפְנֵי עַצְמָהּ מְקַבְּלִין כָּל אַחַת מֵהֶן בִּפְנֵי עַצְמָהּ׃

ב רְאוּבֵן שֶׁהוֹצִיא עַל שִׁמְעוֹן שְׁנֵי שְׁטָרוֹת אֶחָד בְּמָנֶה וְאֶחָד בְּמָאתַיִם וְכָפַר שִׁמְעוֹן בִּשְׁנֵי הַשְּׁטָרוֹת וְעַדֵי שְׁטָר זֶה כַּת אַחַת מֵאוֹתָן הַשְּׁנַיִם שֶׁהִכְחִישׁוּ זוֹ אֶת זוֹ. וְעֵדֵי הַשְּׁטָר הַשֵּׁנִי הַכַּת הַשְּׁנִיָּה. הֲרֵי שִׁמְעוֹן מְשֻׁלָּם מָנֶה שֶׁיֵּד בַּעַל הַשְּׁטָר עַל הַתַּחְתּוֹנָה וְיִשָּׁבַע עַל הַשְּׁאָר. יֵרָאֶה לִי שֶׁשְּׁבוּעָה זוֹ שֶׁיִּשָּׁבַע עַל הַשְּׁאָר בִּנְקִיטַת חֵפֶץ כְּדִין מוֹדֶה בְּמִקְצָת. שֶׁהֲרֵי עָלָיו שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים מְעִידִין בְּמִקְצָת הַמָּמוֹן שֶׁכָּפַר בְּכֻלּוֹ. וְלֹא תְּהֵא הוֹדָאַת פִּיו גְּדוֹלָה מֵהַעֲדָאַת עֵדִים כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ׃

ג הוֹצִיא רְאוּבֵן שְׁטָר עַל לֵוִי וְעֵדָיו כַּת אַחַת מִשְּׁתֵּיהֶן. וְהוֹצִיא שִׁמְעוֹן שְׁטָר שֵׁנִי עַל לֵוִי וְעֵדָיו הַכַּת הַשְּׁנִיָּה. וְלֵוִי כּוֹפֵר בִּשְׁנֵיהֶן. הֲרֵי רְאוּבֵן נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל וְשִׁמְעוֹן נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל שֶׁבְּוַדַּאי אֶחָד מֵהֶן יֵשׁ לוֹ אֲצָלוֹ. וּשְׁבוּעָה זוֹ בְּתַקָּנַת חֲכָמִים כְּדִין חֲנָוָנִי עַל פִּנְקָסוֹ׃

ד הוֹצִיא רְאוּבֵן שְׁטָר עַל שִׁמְעוֹן וְעֵדָיו כַּת אַחַת מֵהֶן וְהוֹצִיא שְׁטָר שֵׁנִי עַל לֵוִי וְעֵדָיו הַכַּת הַשְּׁנִיָּה וְכָל אֶחָד מֵהֶן כּוֹפֵר בּוֹ הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. הוֹאִיל וְאֵין רְאוּבֵן יָכוֹל לְקַיֵּם אֶחָד מִשְּׁנֵי שְׁטָרוֹת הֲרֵי כָּל שְׁטָר מֵהֶן כְּחֶרֶס וּשְׁנֵי הַנִּטְעָנִין נִשְׁבָּעִין הֵסֵת וְנִפְטָרִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁבָּאוּ שְׁתֵּי הַכִּתּוֹת לְהָעִיד כְּאַחַת. אֲבָל כָּל הַמּוֹצִיא שְׁטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֵדוּת כַּת אַחַת מִשְּׁתֵּיהֶן הֲרֵי זֶה גּוֹבֶה בּוֹ. וְאִם הוֹצִיא אַחַר כָּךְ בֵּין הוּא בֵּין אַחֵר שְׁטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֵדוּת הַכַּת הַשְּׁנִיָּה הֲרֵי זֶה גּוֹבֶה בּוֹ בֵּין מִמַּלְוֶה הָרִאשׁוֹן בֵּין מֵאַחֵר. שֶׁהֲרֵי כָּל כַּת מִשְּׁתֵּיהֶן בָּאָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ וְהֵעִידָה׃

ה מִי שֶׁהֵבִיא עֵדִים וְנָחְקְרָה עֵדוּתָן וְהוּזְמוּ וְחָזַר וְהֵבִיא עֵדִים אֲחֵרִים בְּאוֹתָהּ הַטַּעֲנָה עַצְמָהּ וְהוּזְמוּ אֲפִלּוּ מֵאָה כַּת. וְאַחַר כָּךְ הֵבִיא עֵדִים אֲחֵרִים בְּאוֹתָהּ הַטַּעֲנָה עַצְמָהּ וְנִמְצְאוּ עֵדוּת אֵלּוּ הָאַחֲרוֹנִים מְכֻוָּנִת. דִּינִין עַל פִּיהֶן. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהֶחְזַק זֶה שֶׁטָּעַן טַעֲנָה זוֹ לְהָבִיא עֵדִים שֶׁקְּרֵנִים הֲרֵי לֹא הֶחְזִקוּ אֵלּוּ הָעֵדִים הָאַחֲרוֹנִים שֶׁהֵן מְשֻׁקָּרִין. אֲבָל שְׁטָר שֶׁקְּרָא עָלָיו עַרְעָר וְהוּא שֶׁיָּבוֹאוּ שְׁנַיִם וְיֹאמְרוּ מִמֶּנּוּ שָׁאַל לְזַיֵּף לוֹ שְׁטָר זֶה אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְקַיֵּם הַשְּׁטָר מֵחוֹתָמָיו אֵין גּוֹבִין בּוֹ לְעוֹלָם. וְיֵרָאֶה לִי שֶׁאִם בָּאוּ עֵדֵי הַשְּׁטָר וְהֵעִידוּ הֵן בְּעַצְמָן עַל כְּתַב יָדָן גּוֹבִין בּוֹ׃ סְלִיקוּ לְהוּ הִלְכוֹת עֵדוּת בְּסַ"ד